

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Metsätalouden koulutusohjelma

Tutkintotyö

Hanna Hurme

METSÄTIIMIEN TOIMINTA LASTEN JA NUORTEN METSÄ- JA LUONTO-
OSAAMISEN LISÄÄJÄNÄ HÄMEEN 4H-PIIRIN TOIMIALUEELLA

Työn ohjaaja
Työn teettäjä
Tampere 2006

Lehtori Aura Loikkanen
Hämeen 4H-piiri ry.

Hurme, Hanna. 2006. Metsätiimien toiminta lasten ja nuorten metsä- ja luonto-osaamisen lisääjänä Hämeen 4H-piirin toimialueella. Tutkintotyö. Tampereen ammattikorkeakoulu, metsätalouden koulutusohjelma. 52 sivua + 7 liitesivua.

Työn teettäjä	Hämeen 4H-piiri ry., ohjaaja FM Päivi Kiviranta
Työn valvoja	Lehtori Aura Loikkanen
Asiasanat	metsä- ja luonto-opetus, lapsi- ja nuorisotyö, yhteistyö, verkosto, neuvonta

TIIVISTELMÄ

Hämeen 4H-piiri toteutti 28.6.2000–31.3.2005 kaksi Metsissä Mahdollisuus -hanketta. Hankkeen tuloksena syntyi maakunnallisia metsä- ja luontokasvatuksen yhteistyöverkostoja eli Metsätiimejä, joiden tavoitteena on lisätä toiminnallaan lasten ja nuorten metsäosaamista.

Metsätiimitoiminnalla halutaan antaa lapsille ja nuorille kattavaa ja monipuolista tietoa metsä- ja luontoasioista. Toiminnalla halutaan myös kertoa alan työmahdollisuuksista sekä innostaa nuoria metsä- ja luontoharrastuksiin.

Hämeen 4H-piirin alueen 4H-yhdistysten toiminnanjohtajille lähetettiin kaksi kyselylomaketta, jotka koskivat heidän toiminnanjohtajuuttaan ja Metsätiimin toimintaa. Työn tarkoituksena on ollut selvittää, mitkä Metsätiimeistä toimivat ja mitkä eivät toimi hankkeen päätyttyä. Tutkimustuloksena haluttiin myös selvittää syyt Metsätiimien nykyiseen tilaan ja keksiä uusia toimintamalleja ja -menetelmiä Metsätiimitoiminnan edistämiseksi.

Tutkimuksen tuloksena voidaan todeta, että vain muutaman Metsätiimin toiminta on vakiintunut. Osalla Metsätiimeistä on vielä jotakin toimintaa, mutta toiminnanjohtajan työpanoksella on suuri merkitys koko tiimin toimintaan. Etenkin uusien toiminnanjohtajien on ollut vaikeaa mennä mukaan Metsätiimitoimintaan, jos se ei ole edes hankkeen aikana lähtenyt hyvin käyntiin.

Metsätiimeiltä saatiin tieto, mitä apua ne tarvitsevat toiminnassaan Hämeen 4H-piiriltä ja Suomen 4H-liitolta. Tulevaisuudessa Hämeen 4H-piiri pyrkii vastaamaan Metsätiimien avuntarpeeseen ja tulee auttamaan tiimejä niiden toiminnassaan. Hyvin toimivilta ja toimintansa vakiinnuttaneista Metsätiimeistä katsotaan mallia muille tiimeille. Maakunnan metsä- ja luontoalan ammattilaisten yhteistyötä toteutetaan metsäsertifioinnin uuden kriteerin numero 26 mukaisesti.

Hurme, Hanna. 2006. Function of Forest Teams of 4H District Häme in children's and youth's forest and nature education. Thesis. Tampere Polytechnic, Degree Programme in Forestry. 52 pages + 7 appendices.

Keywords

forest and nature education, children and youth work, co-operation, network, counselling

ABSTRACT

Hämeen 4H-piiri had a project called Metsissä Mahdollisuus between 28.6.2000–31.3.2005. One of the projects main tasks was to create to a new forest and nature education groups from the areas professionals the province. The groups are called Forest Teams.

The Forest Teams gives to young people very versatile and comprehensive knowledge about nature and forest. The Forest Teams also tells youth about many career alternatives and encourage them to start outdoor hobbies.

The 4H Associations advisors of the 4H District Häme area answered to two question sets concerning their work as an advisor and the work of Forest Teams. The goal of the thesis was to find out which one of the Forest Teams work after the project and which doesn't. As a result it is also important to know the facts why the Teams work as they do right now (well or poorly). The Forest Teams which do not work anymore as well as they had been working, can take few ideas from the Teams which are working actively to improve their work.

Research tells that only a few of the Forest Teams work actively anymore. Some of the Teams have now some action, but it is very based on the advisor's work. So if the advisor is active, so is the team. Especially the new advisors have problems starting to Forest Team work. It is –naturally- very hard if the work hasn't even had a good start during the project.

The Forest Teams had an opportunity to tell their need of help as a result of the thesis to 4H District Häme and Finnish 4H Federation. Now and in the future it is easier to answer to that need when it is known what each team really need from the 4H District and 4H Federation. A new goal is attached: With the knowledge of the better working Teams methods can be helped the other Teams. It is also a purpose to wake up forest and nature professionals to start their co-operation in children's and youth work according forest certification system.

ALKUSANAT

4H-järjestön yhtenä tärkeänä työnä on lasten ja nuorten metsä- ja luonto-opetus. Metsissä Mahdollisuus -hankkeen alulle panema Metsätiimitoimintaa pidetään hyvänä metsä- ja luontoalan ammattilaisten yhteistyöverkostonä, jolla pystytään antamaan lapsille ja nuorille metsätietoa ja opettamaan uusia taitoja.

Innostus tutkimuksen tekemiseen lähti siitä, kun huomasimme Hämeen 4H-piirissä Metsätiimien toiminnan yleisesti vähentyneen. Toiminnanjohtajilta välittyi myös viestiä, että heidän taakkansa Tiimin työssä on usein liian raskas ja uudet toiminnanjohtajat taas eivät välttämättä tiedneet mitään koko toiminnasta. Metsä- ja luontokasvatustyö Metsätiimien toiminnan kautta on hyvä kanava lapsiin ja nuoriin. Uusia keinoja kasvatusta- ja opetustyöhön ei kannata keksiä, jos vanhoja voi vielä kehittää ja parantaa.

Haluan kiittää tutkintotyöni valvojaa Aura Loikkasta hänen asiantuntevasta avustaan ja Hämeen 4H-piirin johtajaa Päivi Kivirantaa kaikesta tuesta ja neuvoista työn tekemisen aikana. Lisäksi haluan kiittää kaikkia 4H-yhdistysten toiminnanjohtajia, jotka suhtautuivat myönteisesti tutkimukseeni ja vastasivat siihen kiireistään huolimatta.

Tampereella 20. huhtikuuta 2006

Hanna Hurme

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT.....	3
ALKUSANAT	4
SISÄLLYSLUETTELO.....	5
1 JOHDANTO	7
2 4H.....	8
2.1 Toiminta-ajatus ja arvot.....	8
2.2 Historia	8
2.3 Organisaatio.....	9
2.3.1 Hämeen 4H-piiri.....	9
2.3.2 Hämeen 4H-piirin alueella toimivat 4H-yhdistykset.....	10
2.4 4H:n metsä- ja luontotoiminnot	10
2.4.1 Kerhotoiminta.....	11
2.4.2 Kilpailutoiminta.....	11
2.4.3 Metsätöitä	12
2.4.4 TOP - Tekemällä Oppii Parhaiten	12
3 METSÄ- JA LUONTO-OPETUS	13
3.1 Metsä- ja luonto-opetus alle kouluikäisille.....	13
3.2 Metsä- ja luonto-opetus peruskouluissa	13
3.2.1 Opetussuunnitelma	13
3.2.2 Perusopetus.....	14
3.3 Metsä- ja luonto-opetus keskiasteella.....	15
3.4 Metsä- ja luonto-opetus korkeakouluissa	16
3.5 Metsä- ja luonto-opetus aikuiskoulutuksena ja oppisopimuksella	16
3.6 Metsä- ja luontoalan järjestöt.....	17
4 KOULUYHTEISTYÖ	17
4.1 Yhteistyö koulujen kanssa	17
4.2 Kouluyhteistyö ala-asteilla	18
4.3 Kouluyhteistyö yläasteilla	18
4.4 Yhteistyö muiden koulujen kanssa	19
4.5 Yhteistyö muiden järjestäjien kanssa.....	19
5 METSÄSERTIFIINTI	20
5.1 Taustaa.....	20
5.2 Metsäsertifiointin kriteerit	20
5.3 Toimenpideohjelmat	21

6	METSISSÄ MAHDOLLISUUS -HANKE	21
6.1	Taustaa.....	21
6.2	Hanke.....	22
6.3	Toiminnan tavoitteet.....	23
6.4	Metsätiimitoiminta.....	24
6.5	Suomen Metsäsäätiö	25
7	TUTKIMUSMENETELMÄT	26
7.1	Kyselyn toteuttaminen	26
7.2	Vastausten analysointi	27
7.3	Ongelmat.....	27
8	TULOKSET	28
8.1	Kysely 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajalle	28
8.2	Kysely 4H-yhdistysten toiminnanjohtajille Metsätiimin toiminnasta	31
8.2.1	Metsätiimi.....	31
8.2.2	Metsätiimin järjestämät tapahtumat ja vierailut	32
8.2.3	Vuodelle 2006 suunnitellut tapahtumat ja vierailut	34
8.2.4	Tapahtuman ja vierailun järjestäjä	34
8.2.5	Kohderyhmä	36
8.2.6	Metsätiimin toiminnan kuvaus	36
8.2.7	Materiaalin kerääminen	37
8.2.8	Metsätiimin kokoontuminen.....	39
8.2.9	Lasten ja nuorten metsäosaamisen lisääntyminen Metsätiimin toiminnan ansiosta	42
8.2.10	4H-yhdistyksen toiminnanjohtajan panos Metsätiimissä.....	43
8.2.11	Suomen Metsäsäätiön kuljetusapurahan käyttö	45
8.2.12	Metsätiimin avuntarve.....	46
8.2.13	Uusi metsähanke.....	48
9	TULOSTEN TARKASTELU	48
	LÄHTEET.....	51
	LIITTEET	52
1	Kysely 4H-yhdistysten toiminnanjohtajille	
2	Kysely 4H-yhdistysten toiminnanjohtajille Metsätiimin toiminnasta	
3	Saatekirje	

1 JOHDANTO

Hämeen 4H-piirin Metsissä Mahdollisuus -hankkeen avulla perustettiin yhteensä 27 Metsätiimiä piirin alueen kuntiin ja kaupunkeihin. Osassa 4H-yhdistyksistä toimii kaksi tiimiä.

Metsätiimi on metsä- ja luontoalan harrastajien ja ammattilaisten yhteistyöverkosto, jonka toiminnan tarkoituksena on antaa lapsille ja nuorille metsäopetusta. Alan asiantuntijoiden toiminta pyrkii lisäämään lasten ja nuorten metsäosaamista metsäsertifioinnin kriteerin mukaisesti.

Metsätiimit pyrkivät omalta osaltaan tukemaan kouluissa annettavaa perusopetusta ja tuomaan jotakin lisää kouluopetukseen. Metsäpäivien, -retkien ja metsäalan yritysvierailujen kautta lapset ja nuorten pääsevät monipuolisesti tutustumaan metsäalaan. Vaikka moni nuori on vieraantunut metsästä ja luonnossa liikkumisesta, niin alan harrastus- ja työmahdollisuuksien tunteminen antaa vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia tulevaisuudessa.

Metsissä Mahdollisuus -hankkeen aikana perustetuista Metsätiimeistä osa on vakiinnuttanut toimintansa ja osa tiimeistä ei toimi enää ollenkaan. Metsätiimin toiminta on pääasiassa 4H-yhdistysten toiminnanjohtajien organisoimaa. Toiminnanjohtajien vaihtuvuus, osa-aikaisuus ja muun työn määrä vaikuttavat osaltaan Metsätiimin toimintaan.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa hyvin toimivien ja aktiivisten Metsätiimien toimintamalleja. Hyvin toimivien Metsätiimien toimintamalleja voidaan hyödyntää huonommin toimivien tiimien toiminnan kehittämiseksi. Tutkimuksella halutaan myös saada Hämeen 4H-piirille kattava tieto tiimien toiminnasta, jotta tietoa voidaan myöhemmin jakaa uusille toiminnanjohtajille heidän työtään helpottamaan.

2 4H

2.1 Toiminta-ajatus ja arvot (Herttuainen ym. 2002)

4H on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton nuorisjärjestö, jonka tehtävänä on tukea lasten ja nuorten kehitystä ja elämänhallintaa. Tätä tehtävää toteutetaan edistämällä nuorten yhteistyötaitoja, yritteliäisyyttä, omatoimisuutta, kansainvälisyyttä sekä luonnon ja ympäristön kunnioittamista.

Järjestöllä on kansainvälinen tunnus, joka perustuu yhteisien arvojen alkukirjaimiin:

HARKINTA	HEAD
HARJAANNUS	HANDS
HYVYYS	HEART
HYVINVOINTI	HEALTH

Näihin sanoihin sisältyy 4H-työn perusajatus: ”edistää lasten ja nuorten kasvamista aikuisiksi, jotka pään harkinnalla, käsien taidolla ja sydämen hyvyydellä pystyvät luomaan arkipäivän hyvinvointia niin itselleen kuin muille”(Herttuainen ym. 2002, s. 2). 4H:n tärkeä työmenetelmä on tekemällä oppiminen ja kädentaitojen arvostaminen.

2.2 Historia

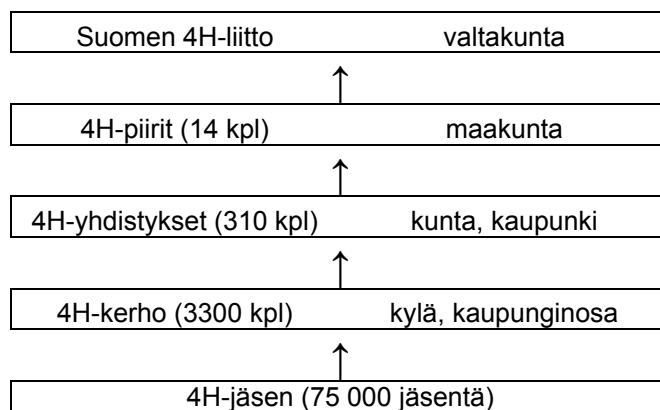
4H-toiminta alkoi 1900-luvun alussa Yhdysvalloissa, josta se levisi vähitellen ympäri maailmaa. Nyt 4H-toimintaa on n. 80 maassa. Suomeen 4H-työtä oli tuomassa mm. Marsalkka Mannerheim. Suomen maatalouskerholiitto perustettiin vuonna 1928, minkä jälkeen maaseudun nuorille suunnattua neuvontaa alkoivat antaa perustetut paikalliset yhdistykset. 1950-luvulla 4H-toiminta laajeni myös metsätalouteen, käsitöihin ja kotieläintuotantoon. Vuonna 1968 Suomen maatalouskerholiitto vaihtoi nimensä kansainvälisen käytännön mukaan Suomen 4H-liitoksi. (www.4h.fi/hame, www.4h.fi.)

2.3 Organisaatio

4H on valtakunnallinen järjestö, jonka keskusjärjestö on Suomen 4H-liitto (taulukko 1). Järjestö jakaantuu maakunnallisiin 4H-piireihin, joita on 14 kappaletta. Piirit toimivat apuna yli 300 4H-yhdistykselle, jotka toteuttavat 4H:n nuorisotyötä. (www.4h.fi.) Yhdistyksissä on noin 75 000 nuorisojäsentä, joista tyttöjä on 60 % ja poikia 40 % (Grab the opportunity – youth in action.).

Järjestö työllistää n. 400 vakituista toimihenkilöä. Projektihenkilöstöä ja työllisyysvaroin palkattuja on n. 1500. Vuosittain järjestö tarjoaa noin 400 harjoittelupaikkaa koululaisille ja opiskelijoille. (www.4h.fi/hame.)

Taulukko 1 4H-järjestö Suomessa

2.3.1 Hämeen 4H-piiri

Hämeen 4H-piirissä työskentelee vakituisesti kolme toimihenkilöä: johtaja, koulutuspäällikkö ja kirjanpitäjä. Piirissä toimii myös määräaikainen metsävastaava. Piirin alueella on 27 paikallista 4H-yhdistystä 36 kunnan alueella (kuva 1). Hämeen 4H-piirin hallituksen puheenjohtajana toimii vuonna 2006 kansanedustaja Marja Tiura.

Kuva 1 Hämeen 4H-piirin toimialue

2.3.2 Hämeen 4H-piirin alueella toimivat 4H-yhdistykset

Hämeen 4H-piirin alueella toimii 27 itsenäistä 4H-yhdistystä (kuva 1) Yhdistykset ovat 36 kunnan alueella, joten osa yhdistyksistä toimii usean kunnan alueella. Lähes jokaisessa yhdistyksessä on kokopäiväinen tai osa-aikainen toimihenkilö. Lisäksi yhdistykset työllistävät mm. kerhonojajia ja nuoria työpalvelutoiminnalla (mm. 4H-dogsitterit, senioripalvelu). (www.4h.fi/hame.)

4H-yhdistykset Hämeen piirin alueella ovat: Hauho-Hattula, Humppila, Hämeenkyrö-Viljakkala, Joikioinen-Ypäjä, Juupajoki, Kangasalan seutu, Koillis-Pirkanmaa, Kuhmoinen, Kuru, Kylmäkoski, Lammi, Luopioinen-Pälkäne, Längelmäki, Orivesi, Padasjoki, Pirkkala-Lempäälä, Renko, Ruovesi, Tammela, Teisko-Tampere, Tuulos, Urjala, Valkeakoski, Vesilahti-Tottijärvi, Virrat ja Ylöjärvi. (www.4h.fi/hame.)

2.4 4H:n metsä- ja luontotoiminnot

4H:n metsä- ja luontotoiminnan tarkoituksena on lisätä lasten- ja nuorten metsä- ja luonto-osaamista. Järjestön tavoitteena on tarjota monipuolinen kuva metsäluonnosta ja metsätaloudesta sekä sen harrastus- ja työmahdollisuuksista. 4H haluaa edistää

nuorten yrittäjyyttä, joten tavoitteena on tutustuttaa nuoret luonto- ja metsäammatteihin sekä alan ammattilaisiin. (Herttuainen ym. 2002, s. 3.)

2.4.1 Kerhotoiminta

Lasten ja nuorten 4H-harrastus alkaa tavallisesti kerhotoiminnalla. 4H:n iltapäivä- ja kyläkerhoissa metsä- ja luontotehtävät ovat osa kerhojen sisältöä. Hämeen 4H-piirin alueella toimii myös muutamia metsä-, erä- ja luontokerhoja. Pienet kerholaiset aloittavat luontoon tutustumisen leikkien ja helppojen tehtävien kautta. Taitojen karttuessa kerholaiset tarttuvat entistä haasteellisempiin tehtäviin ja alkavat harjoitella 4H:n luontopolku- ja metsätaitokilpailuihin. (Herttuainen ym. 2002, s. 3.)

2.4.2 Kilpailutoiminta

4H:n metsä- ja luonto-opetus antaa valmiudet osallistua järjestön luontopolku- ja metsätaitokilpailuihin. Vuosittain kilpailuja pidetään niin yhdistyksissä kuin piireissäkin. Kerran vuodessa järjestetään valtakunnalliset kilpailut, joissa mitellään Suomen mestaruuksista eri sarjoissa. (Herttuainen ym. 2002, s. 3.)

Luontopolkukilpailu

Luontopolkukilpailu on 6-12-vuotiaille nuorille tarkoitettu kilpailu, jossa harjaantuu jokamiehen oikeuksien tietämisessä sekä metsäkasvien ja metsäneläinten tunnistuksessa. Luontopolkukilpailussa tulee osata myös mitata puun pituus ja arvioida puun ikä sekä tietää retkeilyä ja kasvupaikkatyypeistä. Luontopolkukilpailu kasvattaa nuorista tulevaisuuden metsätaitokisaajia. (Henttonen 2000.)

Metsätaitokilpailu

Metsätaitokilpailussa kehitetään taitoja, joita metsänhoidossa ja puukaupassa tarvitaan. Kilpailun tehtävinä ovat muun muassa leimaus, runkoluvun ja puuston kokonaistilavuuden määrittäminen sekä taimikonhoitotehtävä. Metsätaitokilpailusarja on tarkoitettu 13–28-vuotiaille nuorille. (Puonti 2002.)

Taimi-Topi ja Taimirumba

4H-järjestö aloitti vuonna 2004 ensimmäistä kertaa metsätaimien istutuskilpailun. Kilpailussa on kaksi sarjaa, joista alle 12-vuotiaille on Taimi-Topi-sarja ja 13–28-vuotiaille Taimirumba. Istutuskilpailutoiminta on ollut vilkasta. Esimerkiksi vuonna

2004 Taimirumba-sarjalaiset istuttivat yhteensä 128 000 tainta. (Tekemällä oppii parhaiten 2004.)

2.4.3 Metsätöitä

Perinteisin 4H:n nuorille tarjoama työmahdollisuus metsän ja luonnon parissa on aikoinaan ollut metsätaimien kasvatusta. Nykyään nuoret voivat työllistyä lehtikerppujen toimittamisella Korkeasaareen tai käpyjen keräämisellä. Lisäksi paikalliset 4H-yhdistykset toimivat työntekijöiden välittäjänä, mikäli metsänomistaja tarvitsee apua metsätöissään. Nuoret saavat ensin koulutuksen työhön ja lopulta metsänomistaja saa apua esim. taimien istuttamisessa, kylvössä ja taimikonhoidossa. (Herttuainen ym. 2002, s. 4.)

2.4.4 TOP - Tekemällä Oppii Parhaiten (Herttuainen ym. 2002, s. 5)

TOP on 6-28-vuotiaille 4H-laisille suunnattu yrittäjyyskasvatuksen väline. Lapsia ja nuoria kannustetaan tekemällä oppimaan käytännön tehtävien avulla elämässä tarvittavia perustaitoja.

4H:n yrittäjyyskasvatusta opettaa nuorille omatoimisuutta, vastuullisuutta ja aloitteellisuutta. Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on kehittää työelämässä tarvittavia valmiuksia ja opettaa nuoria arvostamaan työn tekemistä ja ammattitaitoa.

TOP-tehtävissä on paljon metsä-, luonto- ja riista-aiheisia tehtäviä. TOP-tehtävät ovat yleisesti saatavilla (www.4h.fi/top) ja ne onkin tarkoitettu apuvälineeksi eri tapahtuman pitäjille, kerhonojajille ja opettajille. TOP-tehtäviä voi suorittaa vaikkapa tehtävärasteilla, oppitunneilla tai vaativammat tehtävät projektina.

TOP-järjestelmä on jaettu ryhmittäin eri-ikäisille sopiviin sarjoihin tehtävien vaikeusasteen mukaan. Esimerkkejä metsä TOP-tehtävistä ikäluokittain ovat:

TOP A, 6-9 v.: Metsäseikkailu

TOP B, 10-12 v.: Eränkävijä

TOP C, yli 13 v.: Riistanhoito

TOP D: Taimikonhoitaja.

3 METSÄ- JA LUONTO-OPETUS

3.1 Metsä- ja luonto-opetus alle kouluikäisille

Monet lapset käyvät ennen kouluun menoa päiväkodissa, tarhassa tai kerhoissa. Usein tarhapäiväänkin kuuluu ulkoilu. Ulkona oleminen rajoittuu useasti tarhan tai hoitopaikan pihaan, mutta joskus on hyvä retkeillä vaikkapa lähimetsään. Metsässä on lapsille paljon virikkeitä ja erilaisia leikkipaikkoja. Aina ei tarvitse keksiä ohjelmaakaan, kun menee luontoon ja lapsi saa käyttää omaa mielikuvitustaan. Metsäleikeissä lapset saavat liikuntaa ja samalla motoriikka ja kehon hallinta kehittyvät. (Nikkinen 2001.)

Alle kouluikäisten lasten metsä- ja luonto-opetus tapahtuu leikin, satujen, askartelun ja laulun avulla. Leikin lomassa lapset oppivat huomaamattaan metsästä ja luonnosta. Yhteisten ulkoleikkien avulla lapset oppivat tulemaan toimeen ryhmässä ja läheisyys tuo turvallisuuden tuntua. Alle kouluikäisille metsä- ja luonto-opetuksen tavoitteena on luonnontuntemuksen omaksuminen, ympärivuotisen ulkoiluinnostuksen omaksuminen sekä luonnossa leikkiminen ja viihtyminen. (Lindroos 1990.)

Kun lapset saadaan jo pienestä pitäen omien kokemusten, elämysten ja aistimusten avulla kiintymään metsään, he varmasti välittävät siitä vanhempanakin. Kun metsä ja luontoon lähteminen on tuttua, sinne osaa mennä vanhempanakin. (Nikkinen 2001.)

3.2 Metsä- ja luonto-opetus peruskouluissa

3.2.1 Opetussuunnitelma

Opetushallituksen laatima opetussuunnitelma on kehys, joka toimii tukena ja ohjeena opettajan työssä. Opetussuunnitelman pohjalta kunnat laativat omat paikalliset opetussuunnitelmansa. Esimerkiksi Tampereella tehdään vielä omat koulukohtaiset suunnitelmat, jotka pohjautuvat kunnan opetussuunnitelmaan.(www.tampere.fi/.)

Opetussuunnitelmat laaditaan erikseen niin esiopetukseen, perusopetukseen kuin lukio-opetukseenkin, jotta opetukseen saadaan johdonmukaisesti etenevä ja yhtenäinen suunnitelma. Opetussuunnitelmia uudistetaan parhaillaan, mutta uusia suunnitelmia otetaan käyttöön portaittain. Vuodesta 1994 lähtien uudet

opetussuunnitelmat ovat tulleet käyttöön, joten lukuvuonna 2005–2006 enää 9. luokalla noudatetaan vanhaa opetussuunnitelmaa. (www.oph.fi.)

3.2.2 Perusopetus (www.oph.fi, Opetushallitus 2004.)

Koulujen perusopetuksella on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Sen onkin annettava mahdollisuudet lapsien ja nuorten monipuoliseen kasvuun ja oppimiseen tavoitteena herättää elinikäinen halu oppia. Perusopetuksen päätösvaiheen (vuosiluokat 8-9) tehtävänä on myös ohjata nuori jatko-opintoihin ja kehittää valmiuksia toimia työelämässä.

Aihekokonaisuus, joka käsittelee hyvinvointia, kestävää tulevaisuutta ja vastuuta ympäristöstä, opettaa kestävää tulevaisuusajattelua. Tulevaisuusajattelun tarkoituksena on edistää tulevaisuuden rakentamista niin taloudellisesti, ekologisesti kuin kulttuurisesti kestävien mallien mukaisesti. Perusopetus pyrkii kasvattamaan ympäristötietoisia nuoria, joilla on valmiudet ja motivaatiota toimia ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Perusopetuksen tavoitteena on opettaa nuori havainnoimaan ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnissa tapahtuvia muutoksia, niiden syitä ja seurauksia. Nuoret myös opetetaan toimimaan elinympäristön hyväksi.

Ympäristö- ja luonnontieto

Perusopetuksen vuosiluokilla 1-4 opetetaan ympäristö- ja luonnontietoa, johon sisältyy biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon opintoja. Opiskelutilanteet pyritään opetussuunnitelman mukaisesti luomaan siten, että mahdollisuuksien mukaan työskennellään myös maastossa.

Ympäristö- ja luonnontiedon on tavoitteena opettaa oppilasta hankkimaan itse tietoa ympäristöstään ja luonnosta havainnoimalla ja tutkimalla. Opetuksen kautta nuori oppii luokittelemaan ja vertailemaan havaintojaan sekä suojelemaan luontoa. Nuoria opetetaan myös lukemaan ja laatimaan yksinkertaisia karttoja.

Ympäristö- ja luonnontiedon opetuksen keskeisenä sisältönä on opettaa kasvien ja eläinten elämänvaiheet, luonto eri vuodenaikoina, lähiympäristön tavallisimpia kasvi-, sieni- ja eläinlajeja sekä elollisen ja elottoman luonnon peruspiirteet. Hyvää osaamista kuvaa se, että neljännen vuosiluokan suorittuaan oppilas osaa mm. kuvata luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön eroja sekä arvioida ympäristön

kauneutta ja monimuotoisuutta. Oppilas osaa myös kuvailla veden kiertokulun luonnossa sekä metsän ja niityn piirteitä.

Biologia ja maantieto

Biologian ja maantiedon opetusta annetaan vuosiluokilla 5-6 sekä luokkahuoneessa että maastossa. Oppilaan tulee saada myönteisiä kokemuksia ulkona oppimisesta ja hänelle opetetaan ympäristön havainnointia. Biologian ja maantiedon opetus painottaa luonnonsuojelunäkökantaa, vastuullisuutta ja elinympäristöjen vaalimista. Opetuksen tavoitteena on se, että oppilas ymmärtää ihmisen toiminnan riippuvuuden ympäristön tarjoamista mahdollisuuksista.

Opetukseen kuuluvat keskeisesti metsien ja soiden elinympäristöt sekä kasvien keruu. Nuoret oppivat myös luonnon monimuotoisuudesta ja jokamiehen oikeuksista. Hyvää osaamista kuvaa se, että kuudennen vuosiluokan suorittuaan oppilas osaa mm. liikkua luonnossa ja tunnistaa sekä kerätä yleisimpiä kasvilajeja. Nuori myös tietää yhteyttämisestä ja siitä, miten lähiluontoa voidaan vaalia.

Vuosiluokilla 7-9 biologian opetuksen tarkoituksena on kehittää oppilaan luonnontuntemusta ja samalla ohjata häntä ymmärtämään luonnonilmiöitä. Oppiminen perustuu tutkivaan oppimiseen, jonka avulla nuoret tutustutetaan mm. evoluutioon ja ekologian perusteisiin. Nuorille opetetaan esim. metsä- ja vesiekosysteemit, metsänhoidon perusteet ja metsätyypit. Heille myös opetetaan kasvien keruuta ja lajintunnista (kasvi-, eläin- ja sienilajit).

Maantiedon opetuksen tavoite vuosiluokilla 7-9 on kehittää oppilaan kykyä tarkastella luonnonympäristöä ja käyttää erilaisia karttoja. Nuorille opetetaan luonnonolojen, maiseman ja ihmisen toiminnan peruspiirteet sekä niiden vuorovaikutus.

3.3 Metsä- ja luonto-opetus keskiasteella

Metsäalan peruskoulutukseen voi hakeutua peruskoulun jälkeen. Perustutkinnon suorittaminen kestää kolme vuotta. Koulutuksesta valmistuu metsureita, metsäkoneen kuljettajia ja metsäluonnonhoitajia.

Hämeen 4H-piirin alueella sijaitsevassa Kurun metsäoppilaitoksessa (Tampereen ammattioppilaitos) voi opiskella metsäalan peruskoulutusta. Peruskoulutuksessa

opiskellaan metsäkoneen ja puutavara-auton kuljettajiksi tai metsäkoneohjelman koulutusohjelman puolella. Kurun metsäoppilaitoksessa voi myös opiskella metsäalan perustutkinnon ohessa lukion oppimäärän. (www.tpu.fi/kmo.)

Hämeen Ammatti-instituutissa Evolla koulutetaan metsäluonnonhoitajia ja metsureita. (www.hami-edu.fi.) Tampereella sijaitsevassa Ahlmanin ammattiopistossa voi taas opiskella ympäristöhoitajaksi, maaseutuyrittäjäksi ja matkailupalvelujen yrittäjäksi. (www.ahlman.fi.)

3.4 Metsä- ja luonto-opetus korkeakouluissa

Suomessa yliopistotasosta metsäalan koulutusta saa Jyväskylän metsätieteellisestä tiedekunnasta ja Helsingin maa- ja metsätaloustieteellisestä tiedekunnasta.

Tutkinnosta valmistuu maatalous- ja metsätieteiden maistereita eli metsänhoitajia. Helsingin yliopistossa voi erikoistua metsäekologiaan, metsävarojen käyttöön tai metsäekonomiaan ja markkinointiin. Kaikkiin alan opintoihin liittyy pakollinen harjoittelu. (Hyvämäki 2002, s. 125.)

Kahdeksassa Suomen ammattikorkeakoulussa voi opiskella metsäalaa ja valmistua metsätalousinsinööriksi. Myös ammattikorkeakoulun opintoihin kuuluu pakollinen harjoittelu. (Hyvämäki 2002, s. 126.)

Hämeen 4H-piirin alueella olevissa Tampereen ja Hämeen ammattikorkeakouluissa voi opiskella metsäalaa metsätalouden koulutusohjelmassa. Koulutus on nelivuotinen ja siihen sisältyy mm. metsänhoidon, puunkorjuun, luonnonsuojelun ja neuvonnan opintoja.

3.5 Metsä- ja luonto-opetus aikuiskoulutuksena ja oppisopimuksella

Ahlmanin ammattiopisto tarjoaa aikuisopiskelijoille tutkintoon johtavia koulutuksia. Opistossa on mahdollista esim. opiskella luonto- ja eräoppaaksi. (www.ahlman.fi.) Tampereen ammattioppilaitoksen Kurun metsäoppilaitoksen toimipiste kouluttaa aikuisopiskelijoita kansainvälisen eräoppaan ja muinaisten kädentaitojen koulutusohjelmissa. Kurussa voi myös opiskella metsäluonnonhoitoa, metsäkonealaa tai puunjalostusta. (www.tpu.fi/kmo.)

Aina ei välttämättä tarvitse hakeutua mihinkään tiettyyn kouluun oppiakseen luonto- tai metsäalan osaajaksi. Oppisopimus on myös hyvä vaihtoehto oppia uusi ammatti työtä tekemällä.

3.6 Metsä- ja luontoalan järjestöt

Hämeen 4H-piirin alueella löytyy niin lapsille kuin aikuisillekin hyvin luonto- ja metsäalan harrastusjärjestöjä. Luontoasioihin pääsee mukaan esim. luontokerhojen (luontokerho Vuokko), luontokoulujen (luontokoulu Korento, luontokoulu Ilves, Mahnalan ympäristökoulu) kautta. Partiolla, eräjärjestöillä ja metsästys- ja kalastusseuroilla on paljon nuorisotoimintaa. Tampereen Sieniseurasta ja hyönteistutkijain seurasta sekä Hämeen vapaa-ajankalastajilta saa asiantuntija-apua.

4 KOULUYHTEISTYÖ

4.1 Yhteistyö koulujen kanssa (Piispa 1999)

Suurin osa nykynuorista on ajautunut kauas luonnosta ja metsästä. Yhteiskunta kaupungistuu ja nuoret saavat kosketusta vain valmiiden mallien ja tuotteiden hyvinvointiyhteiskuntaan. Metsänkäyttö, luonnontuotteiden keruu, metsästys ja kalastus käyttävät uusiutuvia luonnonvaroja, joiden käytössä tulee huomioida kestävä kehitys. Niinpä oikea kohderyhmä kestävän kehityksen valistamiselle ovat lapset ja nuoret. Maamme metsistä yli 60 % on yksityisten henkilöiden omistuksessa, joten nuoret ovat myös tulevaisuuden metsänomistajia. Parhaiten lapsiin ja nuoriin saa kosketuksen kouluissa. Kouluyhteistyö onkin ensiarvoisen tärkeää, kun halutaan saada yhteys kaikkiin Suomen nuoriin.

Koulut tekevät jo hyvissä ajoin seuraavaa lukuvuotta koskevat suunnitelmansa, jotta opetus saadaan etenemään opetussuunnitelman mukaisesti. Aikataulu on yleensä aika tiukka ja nykyään esim. ulkoilupäiviä on vähän. Metsäisen teemapäivän järjestelyissä tulee ottaa huomioon koulun oma aikataulu ja opetuksen aiheet. Yhteistyöllä opettajien kanssa päivästä tulee kaikille osapuolille antoisa ja opetusta tukeva kokemus, kunhan päivän suunnittelu aloitetaan hyvissä ajoin. Teemapäivien laatuun kannattaakin panostaa enemmän kuin määrään.

Ei ole kuitenkaan mikään itsestäänselvyys, että yhteistyö koulujen kanssa sujuu mutkitta. Kouluilla voi olla huonoja kokemuksia muista järjestäjistä tai heidän aikataulunsa ei yksinkertaisesti riitä teemapäiviin. Vaikka omasta mielestä ulkopuolisella opettajalla olisi kuinka hyvä idea, ei sitä kannata tuputtaa. Yhteistyötä voi kokeilla myöhemmin uudelleen, kun osapuolilla on enemmän aikaa. Mikäli ulkopuolinen opettaja on tehnyt toimintasuunnitelman ja valmistellut asiaa, niin sitä kautta voi yhteistyö taas lähteä käyntiin. Silloin yhteistyö sujuu erinomaisesti koulun kanssa, kun opettajat itse ymmärtävät ulkopuolisten asiantuntijoiden arvon ja kutsuvat heitä opettamaan. Kukaan opettaja ei voi, eikä kenenkään tarvitse olla asiantuntija kaikessa.

Ulkopuolisen opettajan tai retken johtajan on hyvä muistaa, ettei hänen ole tarkoituskaan esiintyä opettajana. Opettajalla on virkansa puolesta vastuu oppilaidensa turvallisuudesta ja kasvatuksesta, joten ulkopuolisen asiantuntija-avun tarkoituksena on tukea opettajan työtä ja opetussuunnitelmaa.

4.2 Koulu yhteistyö ala-asteilla

Ala-asteikäiset lapset ovat 6-12-vuotiaita ja vielä riippuvaisia vanhempiensa mielipiteistä. He ovat myös juuri sen ikäisiä, jolloin saadut kokemukset jäävät mieleen ja vaikuttavat läpi koko elämän. Siksi onkin erityisen tärkeää tuottaa lapsille mukavia kokemuksia luonnossa liikkumisesta ja luonnonkäytöstä. Lasten oppiminen luonnossa perustuu itse koettuihin elämyksiin. (Issukka 1988, Piispa 1999.)

Ulkopuolinen opettaja voi auttaa opettajaa teemapäivän järjestelyissä tai jopa tarvittaessa järjestää kaiken itse. Suuri apu ulkopuolisesta aikuisesta on myös päivän toteutuksessa ja ideoinnissa. Ulkopuolinen opettaja on yleensä alansa asiantuntija, jolla on kokemusta ja näkökulmia teemapäiväksi, joten opettajan kannattaakin kysyä häneltä apua. (Piispa 1999.)

4.3 Koulu yhteistyö yläasteilla

Yläasteikäisillä, 12–16-vuotiailla, on opintosuunnitelmansa mukaisesti biologiaa ja maantietoa oppiaineena. Lisäksi yläasteella tarjotaan mahdollisuus valita valinnaisena oppiaineena maa- ja metsätaloutta ja luontokursseja. Teemapäivän voi järjestää erityisesti tällaiselle valinnaiselle kurssille, jolloin varmasti saa innokkaan

kuulijakunnan. Teemapäivän voi myös sisällyttää pakollisten aineiden opetukseen, jolloin sillä voi täydentää opetusta.(Piispa 1999.)

Koska yläasteella opetetaan metsäasioita biologian tunneilla, teemapäivän aiheeksi voikin ottaa entistä syvemmän luotauksen metsäalaan. Luonto sopii myös moneen muuhun oppiaineeseen opetuspaikaksi. Oppilaita voi opettaa havainnoimaan luontoa äidinkielen, valokuvauksen tai kuvaamataidon avulla. Metsäkauppaakin voidaan laskea matematiikassa, atk:n tunneilla voidaan tutustua metsä- ja luontoalan organisaatioiden sivustoihin, kotitalouden tunneilla tehdään retkieväät tai käydään marjastamassa ja teknisten töiden tunnilla käytetään itse luonnosta haettua materiaalia. (Paavola ja Johansson 2000.)

4.4 Yhteistyö muiden koulujen kanssa

Metsäteemapäivän järjestäjän kannattaa muistaa ottaa huomioon alan opiskelijat. Esimerkiksi Hämeen 4H-piirin alueella on metsätalousinsinööriopiskelijoita sekä luonto- ja metsäalan opiskelijoita. Monen opintoihin kuuluvat neuvonta ja erilaiset projektityöt. Opiskelijat myös tarvitsevat harjoittelupaikkoja, joten eri teemapäivien järjestämisessä heistä on varmasti apua.

4.5 Yhteistyö muiden järjestäjien kanssa

Teemapäivien järjestäminen on aikaa vievää työtä, siksi yhteistyö muiden järjestäjien kanssa on tärkeää, ettei koko järjestely lankea yhden harteille. Kun toimitaan yhteistyössä, on järjestäjinä monta toimijaa, joista jokainen on oman alansa asiantuntija. Asiantuntijuutta kannattaa hyödyntää, jotta saadaan eri tavoin painotettuja päiviä eri paikoissa. (Piispa 1999.)

Erilaisten teemapäivien järjestelyissä kannattaa muistaa media. Mikäli esim. paikallislehteen saadaan juttu onnistuneesta teemapäivästä, niin se kohottaa järjestäjien imagoa ja ehkä poikii uusia yhteistyökumppaneita niin kouluista kuin muualtakin. (Piispa 1999.)

5 METSÄSERTIFIINTI

5.1 Taustaa

Metsäsertifiointijärjestelmä perustuu YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa (Rio de Janeiro 1992) hyväksytyihin metsäperiaatteisiin ja Euroopan metsäministeriön (Helsinki 1993) päätöslauselmiin. Näiden pohjalta kehitettiin yleiseurooppalaiset kestävä metsätalouden kriteerit. (www.ffcs-finland.org.)

Suomalainen metsäsertifiointijärjestelmä, FFCS (Finnish Forest Certification System), on osa kansainvälistä järjestelmää, PEFC (Pan European Forest Certification). FFCS on laadittu siten, että se tukee kansainvälisiä metsäsertifiointijärjestelmiä sekä Euroopan Unionin ja ISO:n (International Organization for Standardization) ympäristöjärjestelmiä. (www.ffcs-finland.org.)

Metsäsertifiointin tarkoituksena on edistää kestävä metsätaloutta niin ekologisesti, taloudellisesti kuin sosiaalisesti. Sertifioidulla puutuotteella saadaan kilpailuetu markkinoilla, kun voidaan taata ympäristötietoisille puutuotteiden kuluttajille, että raaka-aine on peräisin hyvin hoidetusta metsästä. Metsäsertifiointijärjestelmä perustuu täysin vapaaehtoisuuteen ja yksi sen tärkeä vaatimus on luotettavuus. (Metsien sertifiointi – mitä se on?. 2002.)

5.2 Metsäsertifiointin kriteerit

Metsäsertifiointijärjestelmän säännöt ja vaatimukset on koottu omaan kriteeristöönsä. Kriteerien noudattamista valvoo puolueeton osapuoli, joka varmistaa, että kestävä metsätaloutta harjoitetaan. Ensimmäisiä sertifiointin kriteerejä arvosteltiin puutteellisista sosiaalisista kriteereistä. Kehittämistyön tuloksena kriteerejä sitten tarkennettiin ja selkeytettiin. Osa vanhoista kriteereistä poistettiin ja tilalle tuli uusia. Yksi uusista kriteereistä on kriteeri numero 26: ”Lasten ja nuorten metsäosaamista lisätään”. (www.ffcs-finland.org.)

Kriteerin 26 tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten metsäosaamista sekä tukea koulujen ja harrastusjärjestöjen metsä- ja luontokasvatusta. Keskeisiä kohderyhmiä ovat metsäalan opiskelijat, perusopetuksen piirissä olevat lapset ja nuoret sekä opiskelijat sekä eri harrastusjärjestöjen kautta tavoitettavat lapset ja nuoret. Jotta kriteeri

toteutuisi, vaaditaan maakuntiin omat toimenpideohjelmat metsäosaamisen lisäämiseksi. Kriteeri myös velvoittaa, että metsäalalle hakeutuville ja jo alalla oleville nuorille järjestetään harjoittelu- ja työssäoppimispaikkoja. Toimenpiteitä paikkojen järjestämiseksi seurataan vuosittain. (Herttuainen 2005.)

5.3 Toimenpideohjelmat

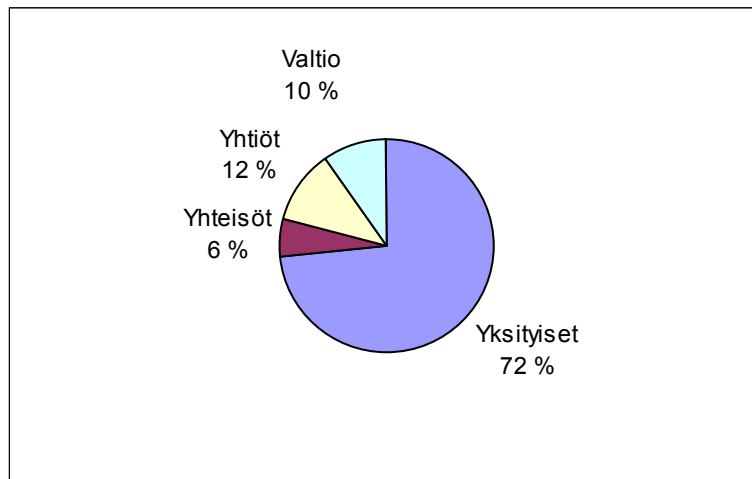
Kriteerin 26 toimenpideohjelma laaditaan metsäkeskuksittain. Häme-Uusimaan ja Pirkanmaan metsäkeskusten alueilla kriteerin toimenpideohjelman laatiminen aloitettiin Suomessa pilottina vuonna 2004. Toimenpideohjelmien on tarkoitus valmistua vuoden 2006 kuluessa. Toimenpideohjelmia ovat laatimassa maakunnan metsä- ja luontoalan toimijat, joten mukana ovat olleet myös Hämeen ja Etelä-Suomen 4H-piirit. Pilottialueiden toimenpideohjelmat ovat kaikkien muiden maakuntien hyödynnettävissä. (www.4h.fi/hame.)

6 METSISSÄ MAHDOLLISUUS -HANKE

6.1 Taustaa

Metsän ja luonnon merkitys Suomelle ja suomalaisille on huomattava. Metsät ovat uusiutuva luonnonvara, jonka ihmisille tarjoamat arvot ovat tärkeitä. Kansantalouden perustana metsillä on taloudellista arvoa ja virkistykseen sekä henkisen hyvinvoinnin lähteenä niiden muu arvo on rahalla mittaamaton. (Kiviranta 2001.)

Vuonna 1998 tehty Metsävisa osoitti, että nuorten metsäosaaminen on vähäistä, sillä kaikki eivät erota kuusta männystä. Tutkimus osoittaa, että myös maaseudun lapset vieraantuvat metsistä. Niin kaupunkilaisten kuin maaseudunkin nuorten kosketus luontoon on häviämässä. Nuorten nykyisistä asenteista metsää kohtaan kertoo se, että he luottavat ammattilaisiin, instituutioihin, ympäristöjärjestöihin ja teollisuuden muuta väestöryhmiä enemmän. Kuitenkin nuoret ovat samalla huolissaan luonnosta ja metsistä. Erityisesti nuoria huolestuttaa metsäteollisuuden energian tuhlaus. Nuoret luottavat suomalaisiin metsänhoitomenetelmiin ja metsäosaamiseen. Yli 60 % nuorista luulee, että valtio on Suomessa suurin metsänomistaja. (Savotta 2000-projektin raportti.)

Kuva 2 Metsien omistussuhteet metsäpinta-alasta Pirkanmaalla (www.metsakeskus.fi/)

Hämeen 4H-piiri on maantieteellisesti suurimmaksi osaksi Pirkanmaan alueella. Pirkanmaalla yksityiset ihmiset omistavat metsää eniten (kuva 2), jopa 72 %. Tulosaatiin selville Metsäntutkimuslaitoksen valtakunnallisen metsien inventoinnilla (2001). Tilastollisesti Suomessa yksityiset metsänomistajat omistavat 62 % Suomen metsäpinta-alasta. Pirkanmaalla yksityiset metsänomistajat omistavat siis 10 prosenttiyksikköä enemmän metsäpinta-alasta kuin Suomessa yleensä. (Savotta 2000-projektin raportti.)

Lapset ja nuoret ovat tulevaisuuden metsäomistajia, joiden asenteisiin ja arvoihin voidaan jo nyt vaikuttaa. Metsätiimityö pyrkiikin nuorisoneuvonnan keinoin lisäämään lasten ja nuorten metsäosaamista ja kiinnostusta luontoa kohtaan. (Kiviranta 2001.)

6.2 Hanke

Hämeen 4H-piiri toteutti 28.6.2000 alkaen yhteistyössä Etelä-Suomen ja Kymen-Vuoksen 4H-piirien kanssa Metsissä Mahdollisuus -mallin mukaista hanketta, joka käynnisteli ja kehitti Metsätiimitoimintaa. Hanke päättyi 30.6.2003, minkä jälkeen käynnistettiin heti uusi hanke (Metsissä Mahdollisuus – yhteistyöllä metsä tutuksi, 1.7.2003–31.3.2005) toiminnan vakiinnuttamiseksi. (Kiviranta 2003.)

Taulukko 2 Hämeen 4H-piirin alueella toimivat 4H-yhdistykset, joissa on Metsätiimejä

Yhdistys	Toiminnanjohtaja	Metsätiimi
Hauho-Hattula	Arto Mäkinen	Hauho-Hattula
Hämeenkyrö-Viljakkala	Anne Rantala	Hämeenkyrö-Viljakkala
Hämeenlinna-Vanaja	Pirkko-Liisa Liira	Hämeenlinna-Vanaja
Jokioinen-Ypäjä	Helena Äijälä	Jokioinen Ypäjä
Kangasalan seutu	Outi Peltonen	Kangasala Sahalahti-Kuhmalhti
Kuhmoinen	Paula Häyrinen	Kuhmoinen
Kuru	Tanja Härkönen	Kuru
Kylmäkoski	Sirkka Koskela	Kylmäkoski
Luopioinen-Pälkäne	Heidi Kiiltomäki	Luopioinen-Pälkäne
Längelmäki	Eija Salkolahti	Längelmäki
Orivesi	Pentti Vaalamo	Orivesi
Pirkkala-Lempäälä	Riina Markkola	Lempäälä Pirkkala
Renko	Sirkka Saukkola	Renko
Ruovesi	Anna-Liisa Keinonen	Ruovesi
Tammela	Anniina Mäkinen	Forssa Tammela
Teisko-Tampere	Hanna Tukiainen	Teisko Tampere
Tuulos	Aila Keskinen	Tuulos
Urjala	Leena Mäntysaari	Urjala
Valkeakoski	Ritva Kumpulampi	Valkeakoski
Vesilahti-Tottijärvi	Maire Kivistö (eläkkeelle 30.6.2005)	Vesilahti-Tottijärvi
Virrat	Päivi Kangasaho	Virrat
Ylöjärvi	Tarja Paukkunen	Ylöjärvi
22 yhdistystä		27 Metsätiimiä

Hämeen 4H-piirin alueelle perustettiin hankkeen aikana 27 Metsätiimiä, jotka ovat 22 yhdistyksen alueilla. Viiden yhdistyksen alueella toimii siis kaksi Metsätiimiä (taulukko 2). Taulukkoon on kirjattu nykyiset yhdistysten toiminnanjohtajat, joista osa on vaihtunut hankkeen aikaisista. Metsätiimin organisoijana ja koollekutsujana on 4H-yhdistys eli yhdistyksen toiminnanjohtaja.

6.3 Toiminnan tavoitteet

Metsissä Mahdollisuus -hankkeella oli tavoitteenaan sitouttaa metsä- ja luontoalan toimijoita yhteiseen toimintaan eli Metsätiimiin lasten ja nuorten opettamiseksi.

Onnistuneiden tapahtumien kautta tiimi saa aikaan metsäosaamisen lisäämiseksi tulosta, joka motivoi jatkamaan toimintaa.

Ennen Metsätiimitoiminnan toteuttamista lasten ja nuorten metsäopetus oli hajanaista. Eri metsä- ja luontokasvattajien antamassa opetuksessa oli myös päällekkäisyyksiä. Kun Metsissä Mahdollisuus -mallia alettiin toteuttaa, metsäopetus tehostui ja opetuksen päällekkäisyyksiä pystyttiin vähentämään.

Hanke pyrki myös panostamaan Metsätiimien toteuttamien toimintamallien dokumentointiin. Dokumentoinnilla on tarkoitus helpottaa uusien toiminnanjohtajien työtä Metsätiimitoiminnan jatkamiseksi. (Kiviranta 2003.)

6.4 Metsätiimitoiminta

Metsätiimin tarkoituksena on toimia metsä- ja luontoalan ammattilaisten ja harrastajien väylänä lasten, nuorten ja opettajien välillä. Metsätiimitoiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja periaatteena on se, että kaikki asiasta kiinnostuneet ovat tervetulleita mukaan toimintaan. Metsätiimit järjestävät koululaisille metsäpäiviä ja -tapahtumia, koko perheen metsäpäiviä ja ohjelmaa leireille. Jokainen tiimi toimii oman mallinsa mukaisesti eli se toteuttaa alueensa tarpeiden ja resurssien mukaista toimintaa. Metsätiimiläiset pääsevät itse vaikuttamaan, mitä he haluavat järjestää ja tarjota kohderyhmille. Tiimien järjestämien tapahtumien ja vierailujen avulla myös opettajat pääsevät tutustumaan paikallisiin metsä- ja luontoalan toimijoihin. Heidän asiantuntemustaan opettajat pystyvät hyödyntämään jatkossa opetustyössään. (Kiviranta 2003.)

Metsätiimitoiminnalla pyritään antamaan lapsille ja nuorille monipuolista tietoa, taitoa ja elämyksiä metsästä. Luonnossa liikkuminen ja metsäasioista innostuminen ovat tiimityön tavoitteena. Nuorille kerrotaan myös alan koulutus- ja työmahdollisuuksista. Nuorten kiinnostuminen metsäalasta on tärkeää tulevaisuuden työvoiman kannalta. (Kiviranta 2003.)

Taulukko 3 Uuden työvoiman tarve Pirkanmaalla (Örn 2004)

	Uusia työntekijöitä 2003-2010 keskim./vuosi	
	Hidas poistuma	Nopea poistuma
Manuaalitoiden työntekijät	7	13
Metsureita	4	8
Kausityöntekijöitä	3	5
Metsäkoneen kuljettajat	34	47
Hakkuu	15	21
Metsäkuljetus	16	23
Energiapuun paalaus, nosto ja murskaus	1	1
Muu metsänhoito	1	2
Puutavara-auton kuljettajat	19	27
Ainespuun kuljetus	16	24
Energiapuun kuljetus	3	3
Yhteensä	60	87

Metsätehon tutkimus metsäalan uuden työvoiman tarpeesta on toteutettu asiantuntijatyöskentelynä, jossa mukana ovat olleet mm. Meto – Metsäalan Asiantuntijat ry, Koneyrittäjien liitto ry, Metsäalan kuljetusyrittäjät ry. ja Opetushallituksen edustajat. Tutkimukseen on hyödynnetty vuoden 1999 työvoimapolitiittista selvitystä (Savotta 2000) ja eri metsäorganisaatioiden antamia arvioita (taulukko 3). (Örn 2004, s. 7.)

6.5 Suomen Metsäsäätiö

Suomen Metsäsäätiö tekee perhemetsätaloutta tutuksi niin koti- kuin ulkomaillakin. Säätiön tehtäviin kuuluu myös tiedotus metsien hoidosta ja käytöstä sekä metsäteollisuuden tuotteista. Säätiö jakaa apurahoja ja avustuksia metsäsektorin toimintaedellytyksiä turvaavan toiminnan tukemiseksi. (www.metsasaatio.fi.)

Metsätiimit ovat saaneet Suomen Metsäsäätiöltä apurahaa lasten ja nuorten kuljetuksiin eri tapahtumiin ja vierailuihin. (Herttuainen ym. 2002, s. 9.)

7 TUTKIMUSMENETELMÄT

7.1 Kyselyn toteuttaminen

4H-yhdistysten toiminnanjohtajat organisoivat ja johtavat Metsätiimien toimintaa. Tutkimus päätettiin toteuttaa kyselynä toiminnanjohtajille, koska Metsätiimin vetäjinä heillä on parhain tieto tiiminsä toiminnasta.

Aluksi aikomuksena oli tehdä haastattelututkimus toiminnanjohtajille, koska joukko on pieni (21 henkilöä). Kyselytutkimus päätettiin kuitenkin toteuttaa postikyselynä, sillä kysymysten muotoilun kannalta oli järkevintä, että toiminnanjohtajat pääsevät itse syventymään lomakkeeseen. Monet kysymyksistä vaativat kyselyyn paneutumista ja materiaalin etsimistä, joten postikyselyn avulla toiminnanjohtajilla oli rauha etsiä ja miettiä vastauksia.

Kysymyslomakkeet jaettiin kahteen osaan: ensimmäinen käsitteli toiminnanjohtajaa (*Kysely 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajalle*, liite 1) ja toinen Metsätiimin toimintaa (*Kysely 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajalle Metsätiimin toiminnasta*, liite 2).

Kyselyt lähetettiin postitse jokaiselle Hämeen 4H-piirin alueella toimivalle 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajalle (taulukko 2), jonka yhdistyksen alueelle on perustettu hankkeen aikana Metsätiimi tai Metsätiimejä. Jokaiselle toiminnanjohtajalle postitettiin kyselylomakkeiden lisäksi saatekirje, jossa selvitettiin kyselytutkimuksen taustaa. Lisäksi mukana olivat vastausohjeet (liite 3).

Metsissä Mahdollisuus -hankkeen aikana perustettiin Hämeen 4H-piirin alueelle yhteensä 27 Metsätiimiä. Kyselytutkimus tehtiin kuitenkin 26 Metsätiimille, sillä Vesilahti-Tottijärven 4H-yhdistyksessä ei ole tällä hetkellä toiminnanjohtajaa, joka olisi kyselyyn vastannut. Vesilahti-Tottijärven Metsätiimillä ei ole toimintaa toiminnanjohtajan puuttuessa.

Varsinaista kyselyn tavoitevastausprosenttia ei ennalta asetettu, sillä vastauksia uskottiin saatavan paljon. Määräaikaan mennessä 9 toiminnanjohtajalta puuttui vastaukset, mutta puhelimitse kyselemällä vastaukset kuitenkin saatiin. Muutama vastauslomake oli tyhjä tai vain osin vastattu. Tutkimuksessa ei otettu huomioon,

oliko vastaaja täyttänyt koko kyselylomakkeen. Kaikki vastaukset otettiin huomioon tulosten laskennassa.

Jokaisen toiminnanjohtajan tuli täyttää lomakkeensa omista tiedoista. Kysely lähetettiin 21 toiminnanjohtajalle, joista 20 palautti lomakkeen. Vastausprosentiksi tuli 95,2 %. Toiminnanjohtajien tuli vastata lisäksi erikseen kysymyksiin Metsätiimin toiminnasta. Mikäli yhdistyksen alueella toimii kaksi tiimiä, toiminnanjohtaja vastasi molempien tiimien osalta kyselyyn omilla lomakkeilla.

Kyselylomakkeet Metsätiimin toiminnasta (liite 2) postitettiin 21 toiminnanjohtajalle, joiden yhdistysten alueilla on 26 Metsätiimiä. Mikäli Metsätiimejä on kaksi yhdistyksen alueella, niin silloin postitettiin kaksi kysymyslomaketta Metsätiimin toiminnasta. Vastausprosentti kyselyyn on 100, sillä kaikki toiminnanjohtajat palauttivat lomakkeet.

Tammelan 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja vastasi kysymyksiin vain kerran, vaikka yhdistyksen alueella toimii kaksi Metsätiimiä (Tammelan Metsätiimi ja Forssan Metsätiimi). Nämä kaksi tiimiä toimivat kuitenkin yhdessä, joten voidaan sanoa niiden yhdistyneen toiminnan tehostamiseksi.

Teiskon-Tampereen yhdistyksen vastaukset olivat tiimien osalta osin yhtenevät, sillä tiimit ovat toimineet yhteistyössä (Tampereen Metsätiimi ja Teiskon Metsätiimi).

Vastaukset huomioitiin analysoinnissa kuitenkin vain kerran, jos tiimit olivat järjestäneet toimintaa yhdessä.

7.2 Vastausten analysointi

Kyselyjen vastaukset laskettiin Excel-pohjaisella Tixel -ohjelmalla. Avointen kysymysten vastaukset luokiteltiin kysymyksittäin. Yhden kysymyksen vastaukset lajiteltiin aina samankaltaisesti vastattujen joukkoon. Joukkoja vertailtaessa voitiin määrittää kuinka suuri osa vastanneista oli mitään mieltä.

7.3 Ongelmat

Toiminnanjohtajille osoitetussa kyselylomakkeessa (liite 1) on virhe ikää kysyvässä kohdassa. Ikäluokat on jaoteltu osin siten, että esim. henkilön ollessa tasan 50-vuotias, hän kuuluu sekä joukkoon 40–50 että 50–60. Vaihtoehdot olisi tullut asettaa: 40–49 ja 50–59. Virheprosentti vastauksissa on varmasti pieni, sillä tietojen mukaan vain yksi toiminnanjohtajista on tasan 50-vuotias.

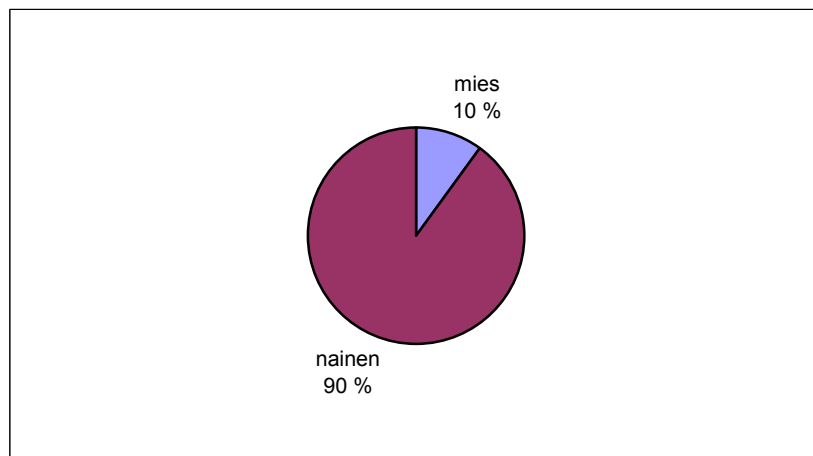
Metsätiimin toimintaan liittyvissä kysymyksissä oli ongelmana se, miten kukin toiminnanjohtaja määrittelee Metsätiimin. Esimerkiksi Metsätiimin kokoontumisia kysyttäessä ongelmana on se, että toisille toiminnanjohtajille Tiimiin kuuluu vain sen alkuperäiset jäsenet. Toiset taas ajattelevat tiimin koostuvan aina tapahtumakohtaisesti järjestävistä tahoista. Tämä ongelma tuli yllätyksenä tutkimusta tehdessä, sillä oletettiin Metsätiimitoimintaa yleisesti pidettävän avoimena yhteistyöverkostona.

Toiminnanjohtajien vaihtuvuuden takia muutama toiminnanjohtaja ei osannut vastata kyselyyn ollenkaan. He palauttivat joko vajaat tai tyhjät lomakkeet. Tähän tuleekin vastaisuudessa panostaa, että aina uudet toiminnanjohtajat löytävät Metsätiimiä koskevan materiaalin helposti ja pääsevät toimintaan nopeasti sisälle.

8 TULOKSET

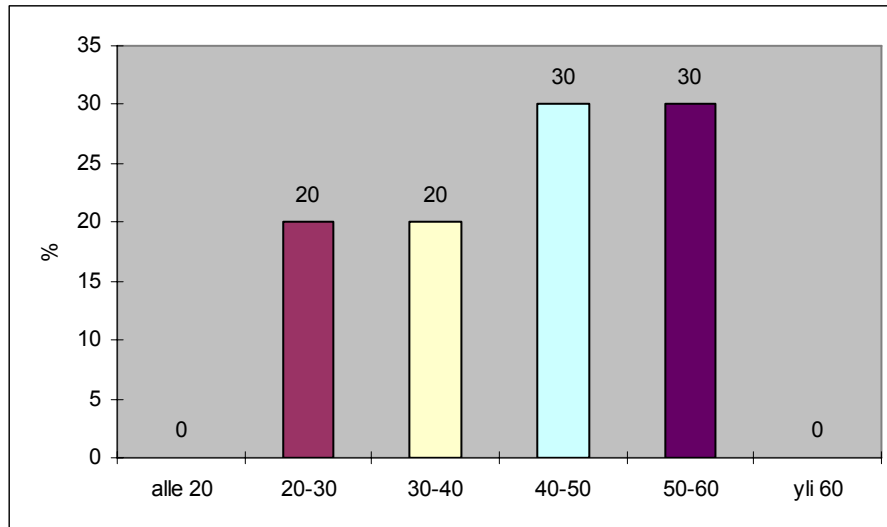
8.1 Kysely 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajalle

Kyselylomakkeella (liite 1) selvitettiin toiminnanjohtajien henkilökohtaisia tietoja ja metsätaitoja. Tarkoituksena oli selvittää, mistä lähtökohdista kukin toiminnanjohtaja toimii.

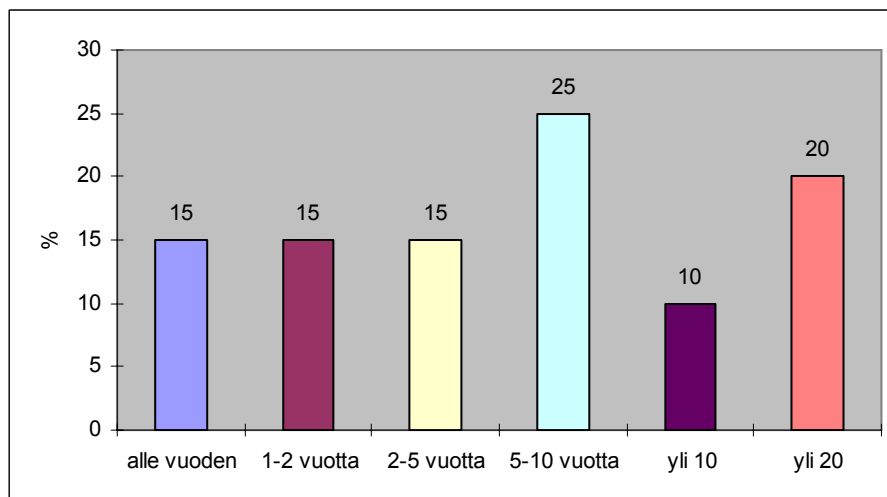
Kuva 3 Toiminnanjohtajien sukupuolijakauma

Vastausten tulos osoittaa, että 4H-järjestö on naisvaltainen ala. Naisia toiminnanjohtajista on 90 %:a ja miehiä 10 %:a (kuva 3).

Kuva 4 Toiminnanjohtajien ikäjakauma

4H-yhdistysten toiminnanjohtajissa ei ole yhtään alle 20-vuotiasta eikä yli 60-vuotiasta (kuva 4). Enemmistö toiminnanjohtajista on 40–60-vuotiaita, yhteensä 60 %. Ikäluokkia 40–50 ja 50–60 on molempia 30 %. 20–30-vuotiaita toiminnanjohtajia on 20 %, samoin kuin 30–40-vuotiaita.

Kuva 5 4H-yhdistysten toiminnanjohtajien työssäoloaika

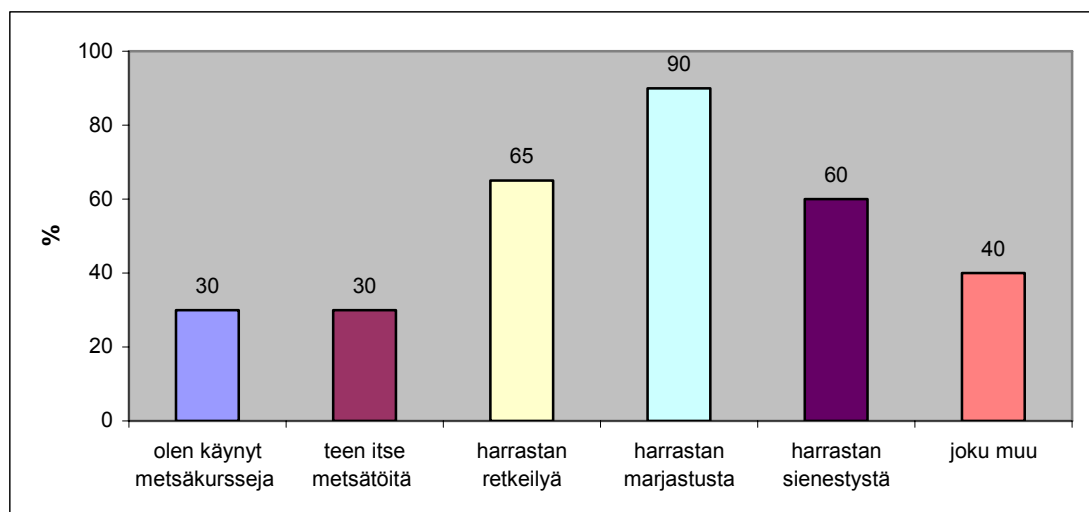
4H-yhdistyksissä on tyypillistä toiminnanjohtajien vaihtuvuus. Alle vuoden työssä olleita on 15 % ja lähes puolet toiminnanjohtajista on ollut työssään enintään 5 vuotta (kuva 5). Tämä asettaakin haasteen 4H-piirille uusien toiminnanjohtajien opettamiselle. Usein myös yhdistyksen vanha toiminnanjohtaja on mukana työhön perehdyttämisessä. Esimerkiksi Teiskon-Tampereen yhdistyksessä toiminnanjohtaja

on vaihtunut kaksi kertaa vuoden aikana, joten edellinenkin toiminnanjohtaja ei välttämättä ollut niin perillä 4H työssä, saati sitten Metsätiimitoiminnassa. Tällöin piirin apu perehdytyksessä on ensiarvoisen tärkeää. Yhdistysten johtamisessa on paljon muutakin kuin Metsätiimitoimintaa, joten uusi toiminnanjohtaja ei välttämättä ensimmäisenä ala perehtyä Metsätiimin toimintaan.

Joka neljäs toiminnanjohtajista on ollut työssään 5-10 vuotta ja kuitenkin jopa 20 % toiminnanjohtajista on ollut yli 20 vuotta työssään. Näissä yhdistyksissä pystytään helpommin toteuttamaan pitkäjänteistä työtä.

4H-järjestössä noudatetaan neuvonta-alan työaika, joka on 38 h 15 min viikossa. Suurimmalla osalla vastanneista (75 %) työaika on yli 37 tuntia viikossa. Kaksi toiminnanjohtajaa (10 % vastanneista) työskentelee 25 tuntia viikossa. Jokioisten-Ypäjän 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajalla on 10 työtuntia viikossa ja Tammelan 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajalla 7,5 tuntia viikossa. Kurun toiminnanjohtaja työskentelee vain 4 tuntia viikossa yhdistyksessä. Keskiarvoinen työtuntimäärä viikossa on 31 tuntia, mikä tarkoittaa noin kuutta tuntia päivässä.

Mikäli toiminnanjohtajalla on vain vähäinen työtuntimäärä viikossa, niin ei voida olettaa hänen pystyvän järjestämään Metsätiimin kanssa (saati itsenäisesti) metsätapahtumia lapsille ja nuorille. Tällaisissa tapauksissa piiriltä saatu metsäapu on tärkeää. Toisena vaihtoehtona on jakaa Metsätiimille vastuuta enemmän metsätapahtuman järjestämisessä.

Kuva 6 4H-yhdistysten toiminnanjohtajien oma metsätieto- ja taito

Suuri osa 4H-yhdistysten toiminnanjohtajista harrastaa jotakin metsään ja luontoon liittyvää. Jopa 90 % sanoo harrastavansa marjastusta (kuva 6). Toiminnanjohtajista yli puolet sienestää tai retkeilee, mutta kukaan ei metsästä.

Toiminnanjohtajista 30 % on käynyt joitakin metsäkursseja. Kurssit ovat olleet oman koulun valinnaisia kursseja, lyhyitä opintopaketteja tai 4H:n toiminnanjohtajille järjestämiä metsätaito-opetuksia. Yksi toiminnanjohtajista on täydentänyt omaan koulutustaan suorittamalla ympäristökasvatuksen yliopisto-opintoja.

Toiminnanjohtajien muita metsä- tai luontoharrastuksia ovat ratsastusretket, perhostenkeräily, kalastus ja luontokuvaus. Toiminnanjohtajista 30 % tekee itse metsätöitä.

8.2 Kysely 4H-yhdistysten toiminnanjohtajille Metsätiimin toiminnasta

8.2.1 Metsätiimi

Kyselylomakesarjalla (liite 2) kysyttiin 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajalta yhdistyksen alueella toimivan Tiimin tai Tiimien mennyttä ja nykyistä toimintaa.

Metsätiimiläisiä kartoittavaan kysymykseen vastasi 20 Metsätiimin vetäjää. Kuuden Metsätiimin vetäjät, eli yhdistysten toiminnanjohtajat eivät osanneet vastata kysymykseen Metsätiimin kokoonpanosta toiminnanjohtajan vaihtumisesta johtuen.

Metsänhoitoyhdistykset ovat aktiivisimpia Metsätiimin toimintaan osallistuvia, sillä he olivat mukana 16 Metsätiimissä 20 vastanneesta tiimistä. Muut metsäorganisaatiot (UPM-Kymmene, Metsäliitto, Metsähallitus, Metsäkeskus) ovat myös useassa Metsätiimissä mukana.

Myös koulut ovat aktiivisesti mukana Metsätiimitoiminnassa. 11 Tiimiin kuuluu koulut (ala-aste, yläaste, lukio), mutta varmasti kaikki Metsätiimit tekevät yhteistyötä koulujen kanssa.

Kunta tai kaupunki on mukana seitsemässä Metsätiimissä. Metsätiimiin kuuluu myös monia eri harrastusryhmiä. Neljässä tiimissä on mukana metsästäjiä, viidessä partiolaisia ja lintuharrastajia. Riistanhoitoyhdistykset ovat mukana seitsemässä Metsätiimissä ja eri tiimeihin kuuluu mm. metsä- ja luontoalan yrittäjiä, Martat, paikallinen saha ja eräharrastajia.

Metsätiimien monipuolisista kokoonpanoista voidaan päätellä monipuolisen metsä- ja luontotiedon opettaminen lapsille ja nuorille. Tältä osin metsäsertifioinnin kriteerin 26 voidaan olettaa toteutuvan. Metsätiimiläisten monipuolinen osaaminen ei kuitenkaan takaa tiedon välittymistä lapsille ja nuorille, mikäli tiimi ei toimi kokonaisuudessaan aktiivisesti.

8.2.2 Metsätiimin järjestämät tapahtumat ja vierailut

Toiminnanjohtajat vastasivat Metsätiimien järjestämistä tapahtumista ja vierailuista vuosina 2003, 2004 ja 2005. Tarkennukseksi he ilmoittivat kenelle ja mitä on järjestetty. Lisäksi haluttiin tietää osallistujamäärät.

Taulukko 4 Metsätiimien järjestämät tapahtumat ja vierailut vuosina 2003–2005

Vuosi	2003	2004	2005
Vastaukset	21/26	15/26	15/26
Tapahtumat	28	29	25
Vierailut	1	3	3
Järjestetyt YHT.	29	32	28
Osallistujamäärä ilmoitettu järjestetyistä	24	25	25
Osallistujat	4428	2576	2605
Osallistujia tapahtumassa (osallistujat/järjestetyt YHT.)	153	81	93

Vuonna 2003 järjestetyistä tapahtumista ja vierailuista osasi kertoa 21 tiiminvetäjää 26:stä. Viiden tiimin osalta ei vastausta tullut (taulukko 4). Tämä voi johtua siitä, että Metsätiimi ei järjestänyt mitään kyseisenä vuonna tai nykyinen toiminnanjohtaja ei tiedä järjestettiinkö mitään.

Metsätiimit järjestivät vuonna 2003 yhteensä 28 tapahtumaa ja yhden vierailun paperitehtaalle. 24 Metsätiimiä ilmoitti järjestettyjen tapahtumien osallistujamäärän, joka oli yhteensä 4428 osallistujaa. Keskimääräisesti yhteen järjestettyyn tapahtumaan/vierailuun osallistui 153 osallistujaa.

Erikoistapahtumana Hauho-Hattulan Metsätiimi järjesti opettajille virkistyspäivän ja Kurun Metsätiimi luontopolun loma-asuntomessujen yhteyteen. Suurin osa tapahtumista oli kuitenkin koululaisille järjestettyjä luontopolkuja ja metsäpäiviä.

Vuonna 2004 järjestetyistä tapahtumista ja vierailuista vastasi 15 tiiminvetäjää.

Muissa Tiimeissä ei ollut vuonna 2004 tapahtumia tai toiminnanjohtajalla ei ollut niistä tietoa.

Ylöjärven Metsätiimi järjesti kaksi kertaa vuonna 2004 vierailun Kurun metsäoppilaitokseen ja Pirkkalan Metsätiimi vei koululaisia tutustumaan hakkuisiin. Muuten tiimit järjestivät erilaisia metsä- ja luontopäiviä sekä -kilpailuja yhteensä 29 kertaa (taulukko 3).

Osallistujia tapahtumiin ja vierailuihin oli yhteensä 2576, eli lähes 2000 vähemmän kuin vuonna 2003. Tapahtumia ja vierailuja oli kolme enemmän kuin edellisenä vuonna, joten ne olivat osallistujamäärältään paljon edellisvuotta pienempiä. Osallistujamäärän ero voi johtua siitä, että vuoden 2004 osalta osallistujatietoa ei ole seitsemästä järjestetystä tapahtumasta tai vierailusta. Keskimääräisesti tapahtumiin ja vierailuihin osallistui ilmoitettujen määrien perusteella 81 osallistujaa.

Vuonna 2005 järjestettiin 25 tapahtumaa ja kolme vierailua, jotka olivat luontokeskuksiin tutustuminen ja messuilla käynti. 28 tapahtumaan ja vierailuun osallistui 2605 lasta ja nuorta (taulukko 3). Osallistujamäärä on hieman suurempi kuin vuonna 2004, muttei yllä kuitenkaan vuoden 2003 määrään. Kolmesta vuoden 2005 tapahtumasta ja vierailusta ei ole osallistujamäärää tiedossa. Keskimääräisesti tapahtumiin ja vierailuihin osallistui 93 lasta ja nuorta, mikä on hieman enemmän kuin edellisenä vuonna.

Tapahtumia järjestettiin vuonna 2005 pääasiassa koululaisille, etenkin ala-asteille. Edellisistä vuosista poiketen, muutama Metsätiimi järjesti tapahtumia koko perheille ja metsänviljelypäiviä koululaisille.

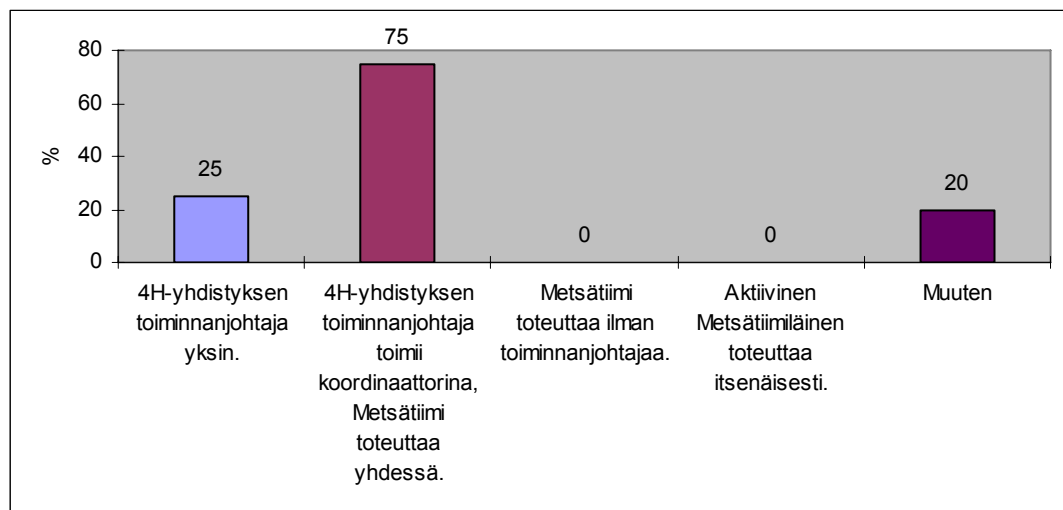
8.2.3 Vuodelle 2006 suunnitellut tapahtumat ja vierailut

Moni Metsätiimi on jo alkanut suunnitella vuodelle 2006 järjestettäviä tapahtumia ja vierailuja. Muutama tiiminvetäjä olisi kiinnostunut järjestämään jotakin tapahtumaa, jos vain saa Metsätiimiläiset osallistumaan ideointiin ja järjestelyyn. Tämä on Metsätiimin toiminnan kannalta tärkeää, sillä jos toiminnanjohtajalla on aiheeseen innostusta, niin enää tarvitaan tiimin mukaan lähteminen tai uusien Metsätiimiläisten etsiminen.

Perinteisesti metsäpäivien järjestäminen on luonnollinen Metsätiimin tehtävä, joten kymmenen tiimiä on jo aloittanut metsäpäivän suunnittelut. Metsäretkiä ja vaelluksia on suunnitteilla yhteensä viisi vuodelle 2006. Muuta suunnitteilla olevaa: leiri, luontopolku, vierailuja ja tapahtumaan osallistumista.

Kyselyä tehtäessä yhteensä 21 tulevaa tapahtumaa tai vierailua oli suunnitteilla vuodelle 2006. Kysely tehtiin alkuvuodesta, joten voi olla, että moni tiimi ei vielä ollut ehtinyt suunnittelemaan tulevan vuoden tapahtumia.

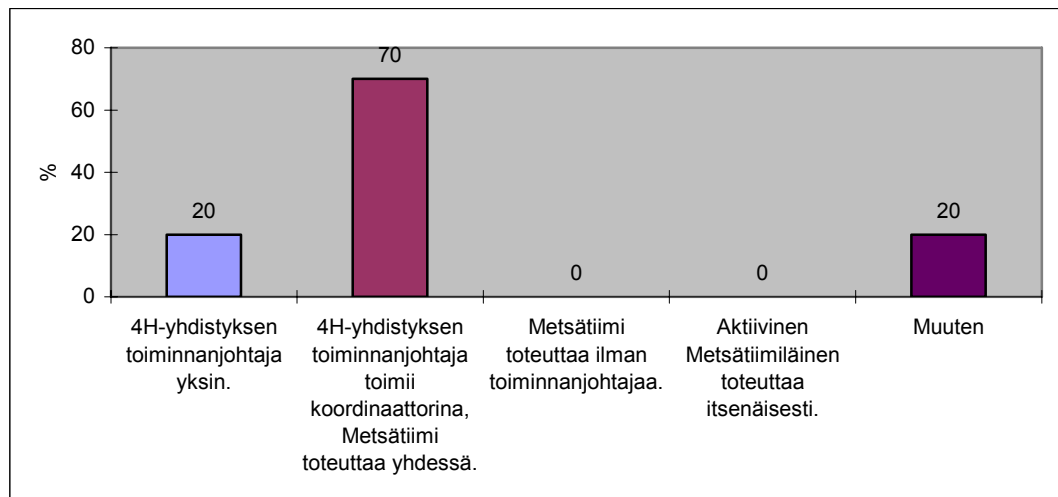
8.2.4 Tapahtuman ja vierailun järjestäjä

Kuva 7 Vuonna 2006 järjestettävän tapahtuman ja vierailun järjestäjä

Metsätiimin vetäjistä 20 vastasi vuoden 2006 tapahtuman ja vierailun järjestäjästä. Moni oli vastannut useamman vaihtoehdon tapahtuman tai vierailun järjestäjäksi. Tällöin esimerkiksi joko toiminnanjohtaja järjestää itse tapahtuman tai vierailun, tai järjestäjä on joku muu.

Joka neljännelle toiminnanjohtajista jää yksinään tapahtuman ja vierailun järjestäminen (kuva 7). Onneksi kuitenkin 75 % Metsätiimeistä toimii yhteistyössä eivätkä järjestelyt jää vain toiminnanjohtajalle. 20 % vastasi järjestävänsä tapahtumat tai vierailun muuten. Silloin järjestämässä mukana on opettajia, kerhonojajia tai yhdistyksen hankkeen työntekijöitä. Mikään Metsätiimi ei vastausten perusteella järjestä mitään ilman 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajaa.

Kuva 8 Hankkeen aikana järjestettyjen tapahtumien ja vierailujen järjestäjä

Hankkeen aikana järjestettyjen tapahtumien ja vierailujen järjestäjissä (kuva 8) ei ole suurta eroa hankkeen jälkeisten tapahtumien ja vierailujen järjestäjiin (kuva 7). Joka viides vastanneista sanoo järjestelyjen jääneen yksin toiminnanjohtajalle hankkeen aikana. 70 prosenttisesti Metsätiimi kuitenkin oli mukana. Mikään Metsätiimi ei toiminut hankkeen aikana ilman yhdistyksen toiminnanjohtajaa ja joka viides vastanneista sanoo järjestelyjen tapahtuneen muuten. Muuten järjestetyissä tapahtumissa mukana on ollut aktiivisesti Hämeen 4H-piirin silloinen metsävastaava ja Metsissä Mahdollisuus -hankkeen projektivastaava.

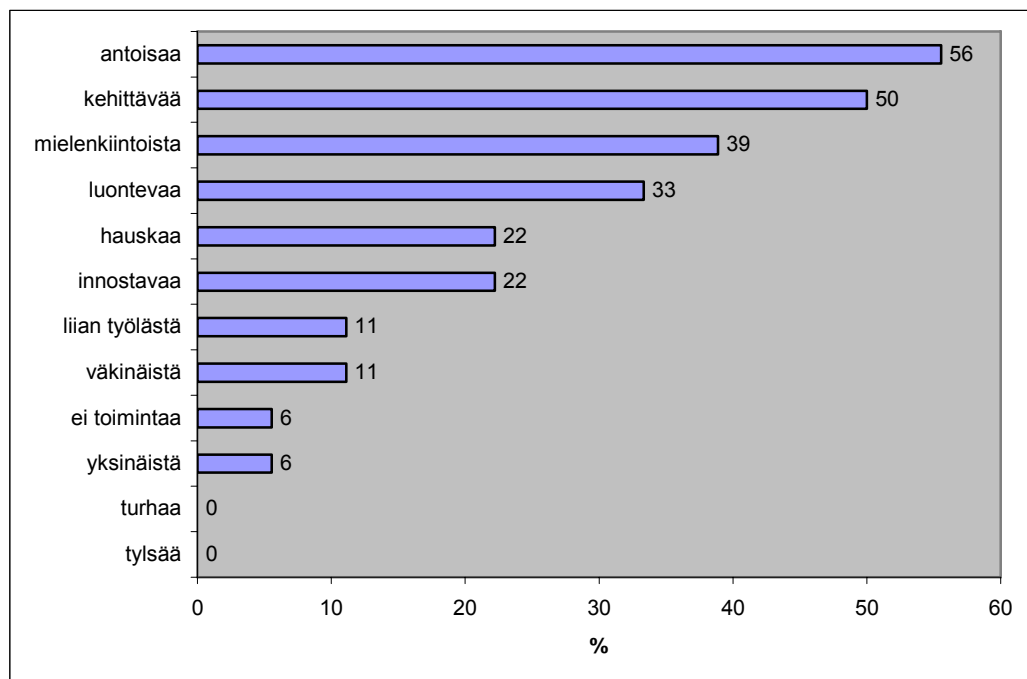
Kysymykseen hankkeen aikaisien tapahtumien ja vierailujen järjestäjästä vastasi 20 toiminnanjohtajaa. Osa vastanneista oli eri toiminnanjohtajia kuin kysymykseen vuoden 2006 järjestettävän tapahtuman tai vierailun järjestäjästä. Tämä kertoo ainakin siitä, että etenkin uusilla toiminnanjohtajilla ei ole vielä tietoa vuoden 2006 järjestettävistä tapahtumista tai vierailuista. He eivät siis vielä voikaan tietää, että kuka tulevat tapahtumat järjestää, vaikka olisivatkin löytäneet tiedon miten asiat on ennen

hoidettu. Osa vastanneista toiminnanjohtajista ilmoitti, että tapahtuman tai vierailun järjestää esimerkiksi toiminnanjohtaja yksin tai joku muu taho.

8.2.5 Kohderyhmä

Metsätiimit kokevat nuorille järjestetyt tapahtumat ja vierailut hyödyllisimmäksi, mikä tietysti on arvattavaa, kun Metsätiimitoiminta on nuorisojärjestön organisoimaa. Monet toiminnanjohtajista olivat haarukoineet vastauksensa ala- ja yläasteikäisiin lapsiin ja nuoriin. Vastanneista 73 % kokee Metsätiimitoiminnan olevan hyödyllisintä kohdentaa alle 13 vuotiaisiin eli ala-asteelaisiin, kun taas 27 % kokee yläasteikäisille (13–15-vuotiaat) järjestetyn toiminnan hyödyllisimmäksi. Osa vastanneista kuitenkin ilmoitti pyrkivänsä järjestämään kaikille lapsille ja nuorille toimintaa tasapuolisesti. Erityisesti kuitenkin nähtiin, että 5.-6.-luokkalaisille järjestetyt tapahtumat ja vierailut ovat hyödyllisimpiä, koska silloin Metsätiimin toiminta tukee koulujen opetussuunnitelmia.

8.2.6 Metsätiimin toiminnan kuvaus

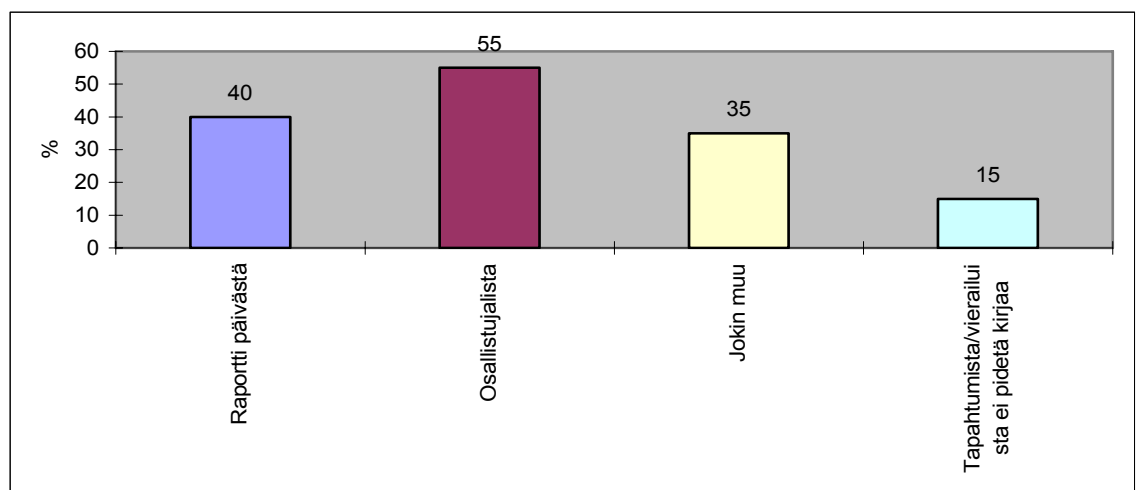
Kuva 9 Metsätiimin toiminnan kuvailu

Toiminnanjohtajien tuli rastita valmiista vaihtoehdoista enintään kolme Metsätiimiä parhaiten kuvaavinta sanaa (1-3 sanaa). Kysymyksen asettelulla tarkoitettiin sekä Metsätiimi kokoontumisia että tapahtumia ja vierailuja.

Toiminnanjohtajat kokivat Metsätiimin toiminnan olevan antoisaa, mielenkiintoista ja kehittäväää (kuva 9). Kuitenkin 11 % vastanneista sanoi toiminnan olevan liian työlästä ja väkinäistä. 6 prosentilla Metsätiimeistä ei ole toimintaa. Muutama toiminnanjohtaja ei osannut vastata kysymykseen ollenkaan, sillä toiminnanjohtaja oli juuri vaihtunut.

Valitsemilleen vastauksille toiminnanjohtajat antavat kahta eri perustelua. Osa sanoo, että Metsätiimi toiminta on mukavaa, kun saa työskennellä innostuneessa ilmapiirissä osaavien aikuisten kanssa. Osa taas sanoo Metsätiimin toiminnan olevan täysin toiminnanjohtajan omasta aktiivisuudesta kiinni ja silloin tiimin toiminta kuormittaa itse toiminnanjohtajaa ja aktiivisia Metsätiimiläisiä liikaakin. Ratkaisuksi ehdotetaan eri tavalla painotettujen tapahtumien järjestämistä eri vuosina. Silloin kaikkia Metsätiimiläisiä ei kuormiteta liikaa ja lapsille sekä nuorille järjestetyt tapahtumat ja vierailut ovat aina erityyppisiä. Toisissa Metsätiimeissä toimii taas vuodesta toiseen samankaltaisen tapahtuman järjestäminen, esim. joka vuosi kuudesluokkalaisille pidetty metsärata. Kun metsärata on vuodesta toiseen sama, jokainen Metsätiimiläinen tietää oman roolinsa ja tehtävänsä järjestelyissä ja toteutuksessa, eikä etukäteen tarvitse kokoontua kovin usein.

8.2.7 Materiaalin kerääminen

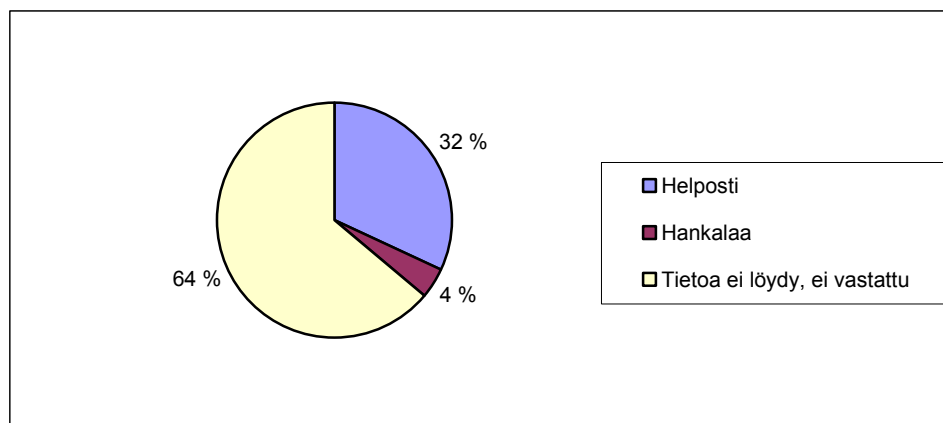

Kuva 10 Miten tapahtumista/vierailuista kerätään materiaalia

Uusille toiminnanjohtajille on hyvä olla olemassa tieto, mitä Metsätiimi on järjestänyt aikaisemmin. Yli puolet vastanneista toiminnanjohtajista (55 %) kerää järjestetystä

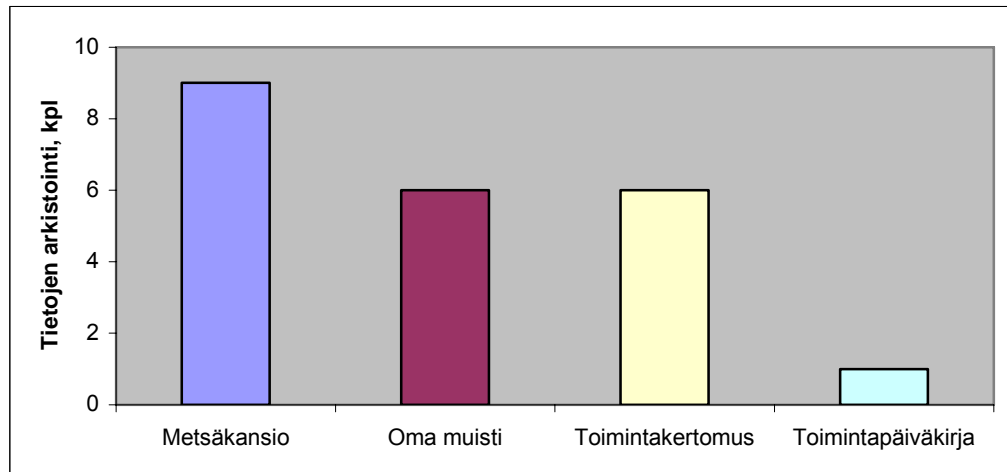
tapahtumasta ja vierailusta osallistujalistan (kuva 10). Raportin päivästä kirjoittaa 40 % vastanneista toiminnanjohtajista. Osa vastanneista ilmoitti kirjoittavansa päivästä raportin ja samalla Metsätiimi kirjasi osallistujalistan. Muutama ilmoitti (15 %), ettei heidän Metsätiimi pidä mitään kirjaa järjestetyistä tapahtumista eikä vierailuista. Noin joka kolmas vastanneista sanoi keräävänsä tapahtumista ja vierailuista materiaalia muulla tavoin. Menetelmäkseen he ilmoittivat palautekyselyt (57 %), aiheesta kirjoitettujen lehtijuttujen keräämisen (29 %) ja muistion kirjoittamisen (14 %).

Metsätiimin yhdessä järjestämästä tapahtumasta tai vierailusta on hyvä saada ja antaa palaute koko tiimille. Kerätyn materiaalin ilmoitti jakavansa Metsätiimiläisille 61 % vastanneista, jotka keräävät materiaalin. Hieman suurempi osuus vastanneista, 69 %, ilmoitti käsittelevänsä materiaalia seuraavassa tiimin kokoontumisessa.

Kuva 11 Tapahtumista ja vierailuista kerätyn materiaalin löytyminen

Suuri osa (64 %) toiminnanjohtajista ilmoitti, että menneistä tapahtumista ja vierailuista ei löydy tietoa tai he olivat jättäneet kohdan tyhjäksi (kuva 11). Etenkin uusilla toiminnanjohtajilla oli vaikeuksia selvittää vastauksia lomakkeen kysymyksiin, jotka käsittelevät järjestettyjä tapahtumia ja vierailuja. Lähes kolmasosa toiminnanjohtajista vastasi tiedon jo pidetyistä tapahtumista/vierailuista löytyneen helposti. Osa taas sanoi tiedon löytyneen, mutta se oli hankalaa (4 %).

Kuva 12 Mistä tapahtumista ja vierailuista kerätty materiaali löytyi

Yhteensä 36 % toiminnanjohtajista löysi tiedon järjestetyistä tapahtumista ja vierailuista helposti (kuva 11). Kysymyksessä pystyi valitsemaan monta vaihtoehtoa vastaukselle, mikä mahdollistaa sen, että esimerkiksi toiminnanjohtaja löysi osan tiedosta toimintakertomuksesta ja osan muististaan.

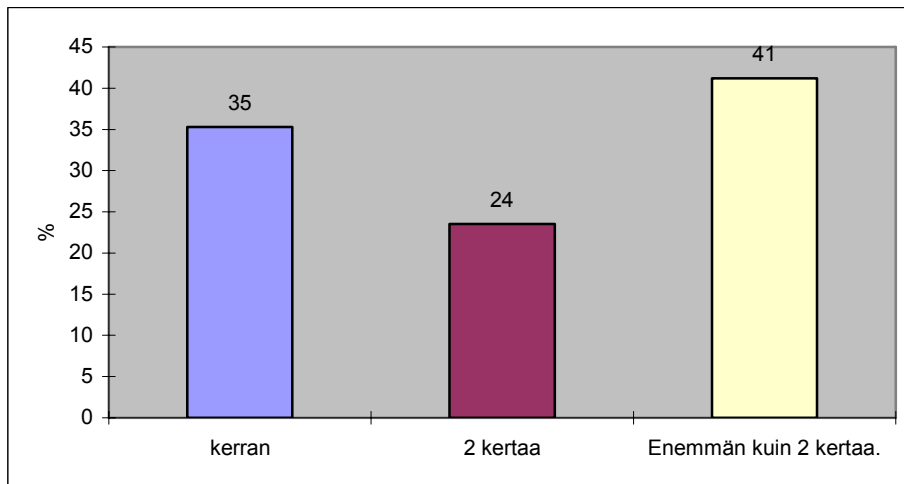
Vastanneista yhdeksän ilmoitti löytäneensä materiaalin metsäkansiosta (raportti, muistio jne.) ja kuusi vastaajaa muisti tapahtumista ja vierailuista (kuva 12). Kuusi toiminnanjohtajaa löysi vastaukset toimintakertomuksista ja yksi toimintapäiväkirjastaan.

8.2.8 Metsätiimin kokoontuminen

Metsätiimien kokoontumiset haluttiin kartoittaa sekä selvittää eroavatko eri tiimien kokoontumiset. Tavoitteena oli selvittää, onko kokoontumistavalla ja -tiheydellä vaikuttavuutta Metsätiimin muun toiminnan laatuun. Vastauksilla kartoitetaan yhdistyskohtaisesti tietoa Hämeen 4H-piirille, jotta tulevat toiminnanjohtajat saavat tiedon Metsätiimien kokoontumisista helposti jostain.

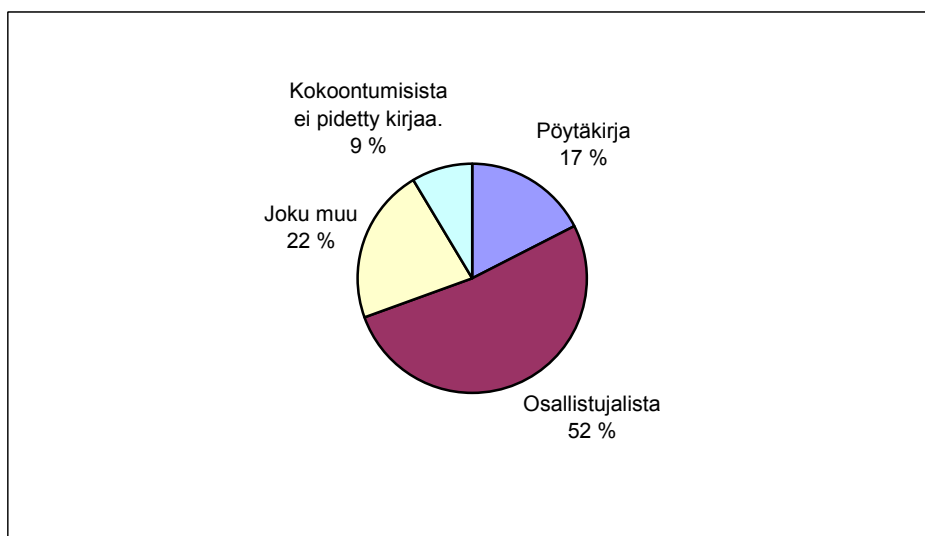
Lähes kaikki (90 %) Metsätiimin kokoontumiset kutsuu koolle 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja. Mikään tiimi ei ole jakanut koollekutsumisen vastuuta kenellekään Metsätiimiläiselle. Osa toiminnanjohtajista on kuitenkin toiminut yhteistyössä muun tahon kanssa koollekutsumisessa. Vastanneista 19 % sanoo Metsätiimin koollekutsumisen tapahtuvan piirin metsävastaavan kanssa.

Yhdistysten toiminnanjohtajilta kysyttiin Metsätiimin hankkeen aikaisista tapaamisista ja niiden tiheydestä. Vastanneista 47 % sanoi tiimin kokoontuneen 1-2 kertaa vuodessa hankkeen aikana. 41 % vastasi tiimin kokoontuneen 3-5 kertaa vuodessa. Metsätiimejä, joissa kokoonnuttiin yli 5 kertaa vuodessa, oli 6 % vastanneista. Yhteensä hankkeen aikana kokoontui siis 94 % Metsätiimeistä. Loput 6 % ilmoittaa, ettei tiimi kokoontunut hankakautena.

Kuva 13 Metsätiimin tapaamiset yhtä tapahtumaa tai vierailua kohden

Lähes puolet vastanneista toiminnanjohtajista ilmoittaa Metsätiimin kokoontuvan enemmän kuin kaksi kertaa aina yhtä tapahtumaa tai vierailua kohden (kuva 13). Noin kolmasosa sanoo tiimin kokoontuvan kerran ja 24 % ilmoittaa sen kokoontuvan kaksi kertaa tapahtumaan tai vierailua kohden.

Kuva 14 Kokouksien kirjaus

Puolet Metsätiimeistä kerää kokoontumisistaan muistiin osallistujalistan (kuva 14), 17 % kirjoittaa pöytäkirjan ja 22 % käyttää muuta menetelmää kirjaamiseen (yhteenvedo, muistio). Kaikkiaan Metsätiimin kokoontumisista pitää kirjata 91 % vastanneista. Kokoontumisista on hyvä pitää jotakin kirjausta, edes itselleen. Näin myöhemminkin muistaa, mitä tiimin kesken on sovittu, esimerkiksi, mitä seuraavaksi järjestetään, missä, kuka hoitaa minkä asian jne. Jossain tiimeissä kaikki osapuolet tuntevat hyvin toisensa, joten ei välttämättä kirjoiteta Metsätiimin tapaamisista mitään muistiin. ”Rutinoituneemmat” tiimit toteuttavat vuosittain samat järjestelyt, joten heidän ei tarvitse uusia muistioita, kun kaikki tietävät ja muistavat muutenkin mitä tulee tehdä.

Kokoontumisista sovittiin hankkeen aikana usein puhelimitse. 47 % vastanneista soitti Metsätiimiläisille ja sopi ajankohdan seuraavalle tapaamiselle. Sähköpostitse sovittiin 21 % kokoontumisista ja kasvotusten 18 %. Neljä vastanneista ilmoittaa yhteydenoton tapahtuneen kirjeellä ja yksi sanoo, että kokoontumisista sovittiin aina edellisessä tapaamisessa.

Hankkeen aikana Metsätiimin kokoontumisiin kutsui kaikki tiimiläiset 65 % vastanneista. Osassa tiimeistä (13 %) kuitenkin huomattiin, että vain aktiivisimmat tiimiläiset kutsutaan. Kaikkien Metsätiimiläisten kutsuminen kuitenkin oli hyvä asia, sillä etenkin hankkeen ja toiminnan alkuaikoina oli hyvä yrittää innostaa jo mukaan lähteneitä osapuolia jatkamaan toimintaa. Toisaalta monessa tiimissä varmasti huomattiin jo varhain, että vain aktiivisimmat tiimiläiset kannattaa kutsua, sillä he myös tulevat paikalle. Aktiivisimmat ovat jo valmiiksi innostuneita aiheesta ja valmiita tekemään osuutensa. 22 % vastanneista ilmoittaa, että Metsätiimin kokoontumiseen kutsuttiin aina myös muita mahdollisia yhteistyötahoja kuin Metsätiimiläisiä. Näistä esimerkkeinä ovat muut metsäammattilaiset ja kaupungin nuorisotoimen edustajat.

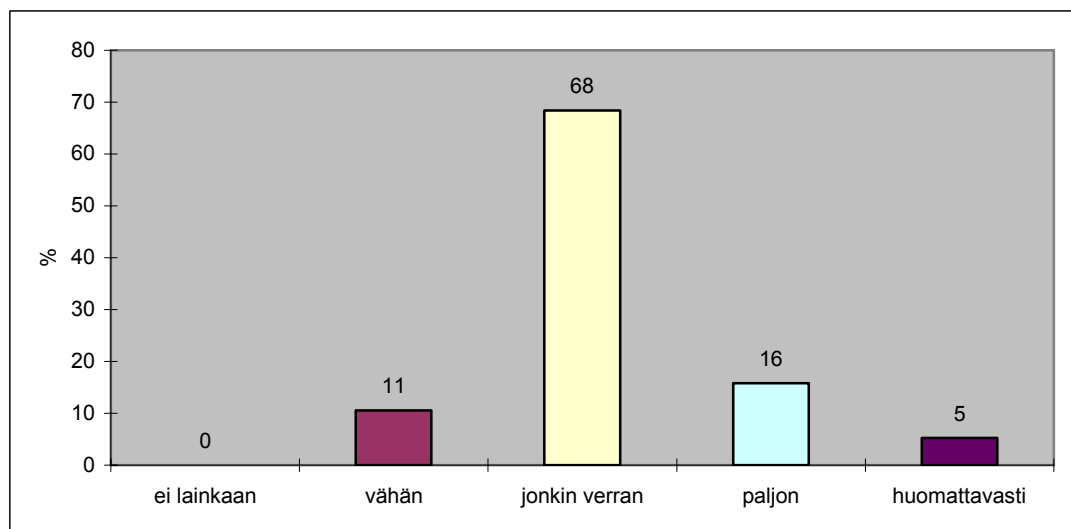
Verrattaessa 1.4.2005 jälkeen toteutuneita ja suunnitteilla olevia kokoontumisia hankkeen aikaisiin, 59 % vastanneista toiminnanjohtajista toteaa kokoontumisia olevan hankkeen jälkeen vähemmän. 41 % vastanneista sanoo kokoontumisia olevan yhtä paljon kuin hankkeen aikana, mutta kukaan ei ilmoita kokoontumisia olevan enempää kuin hankkeen aikana. Tästä voidaan todeta, että jo hankkeen aikana oli

sopivasti kokoontumisia tai toiminta on hiipunut. Mahdollista on myös, että vakiintuneiden toimintatapojen myötä Metsätiimillä ei ole tarvetta kokoontua niin usein.

Muutama toiminnanjohtaja kommentoi hankkeen jälkeisten kokoontumisten olevan vapaampia kuin aikaisemmat. Tähän vaikuttanee se, että Metsätiimin jäsenet tuntevat jo toisensa ja toimintatavat ovat tuttuja. Osa vastanneista sanoo hankkeen jälkeen tapaamisten hiipuneen. Hankkeen projektivastaavasta oli suuri apu niin kokoontumisissa kuin tapahtumissakin, joten hankkeen päätyttyä ei ole ”eteenpäin potkijaa”. Hankkeen projektivastaavan rooli monissa Metsätiimeissä oli ratkaiseva toiminnan kannalta.

8.2.9 Lasten ja nuorten metsäosaamisen lisääntyminen Metsätiimin toiminnan ansiosta

Lasten ja nuorten metsäosaamisen lisääminen on yksi metsäsertifioinnin kriteereistä. Sertifiointiin sitoutuneet tahot pyrkivät noudattamaan kriteerejä ja toiminnallaan edesauttamaan niiden toteutumista. Hämeen 4H-piiri ja monet yhteistyötahot (esim. osa Metsätiimiläisistä) ovat liittyneet sertifiointiin.

Kuva 15 Lasten ja nuorten metsäosaamisen lisääntyminen

Toiminnanjohtajat arvioivat Metsätiimin vetäjän näkökulmasta lasten ja nuorten metsäosaamisen lisääntymistä Metsätiimin toiminnan ansiosta. 68 % vastanneista (13 toiminnanjohtajaa) arvioi metsäosaamisen lisääntyneen jonkin verran (kuva 15). Perusteluiksi mainittiin se, että maaseudulla lapset ja nuoret tietävät luonnosta jo

jonkin verran ja ovat usein asiasta kiinnostuneita. Maaseudun Metsätiimin tehtäväksi jää jo opitun tiedon syventäminen ja kertaaminen. Aina eri luokalle järjestetyn tapahtuman tai vierailun kautta Metsätiimiläiset eivät opi tuntemaan lapsia. Eri luokkien ollessa kyseessä ei voi taata uuden tiedon omaksumista, mutta kiinnostuksen on todettu kohonneen.

Muutama Metsätiimin vetäjä arvelee metsäosaamisen lisääntyneen vähän. He kokevat, että Metsätiimin tarkoituksena on herättää lasten ja nuorten kiinnostus metsää ja luontoa kohtaan. Myöhemmin metsäosaamisen lisääntyminen riippuu lasten ja nuorten omasta aktiivisuudesta, esim. harrastusten ja koulussa sekä kotoa opittujen taitojen kautta.

Vastanneista 16 %, eli kolme toiminnanjohtajaa, arvioi metsäosaamisen lisääntyneen paljon Metsätiimin ansiosta. Opettajilta ja oppilailta on tullut paljon kiitosta ja hyvää palautetta Metsätiimin järjestämistä tapahtumista ja vierailuista. Oppilaiden sanotaan olleen hyvin innostuneita ja kaikki ovat olleet kiitollisena mukana. Uuden koulutuksen todetaan opettavan aina jotakin uutta, niin lapsille kuin aikuisillekin.

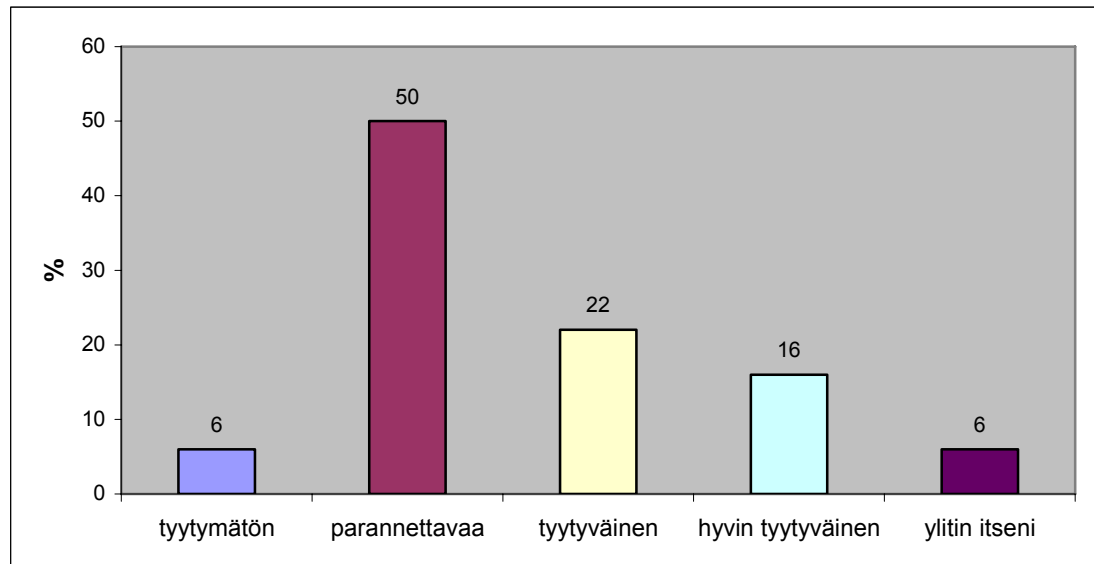
Metsätiimi on lisännyt lasten ja nuorten metsäosaamista huomattavasti 5 % vastanneiden mukaan. Palautekyselyt tukevat tätä arviota, sillä oppilaille on tarjottu paljon monipuolista ja mukavaa oppia. Monipuolisuudella saadaan niin tapahtumaan tai vierailuun osallistuville kuin järjestäjillekin aina erilaisia kokemuksia.

Vastapainoksi luokkahuoneissa istumiselle lapset ja nuoret arvostavat eritoten mahdollisuutta päästä ulos oppimaan. Luonnossa ja metsässä tapahtuva on konkreettisempaa kuin kirjoista opiskeltu tieto. Ettei lasten ja nuorten tarvitse kuunnella opettajan tai kenen tahansa ulkopuolisen opettajan luennointia, on aina mielekästä ja opettavaista päästä itse kokeilemaan käytäntöä. Esimerkiksi se, että pääsee itse istuttamaan pottiputkella taimia jää varmasti paremmin mieleen kuin kirjasta opeteltu teoria aiheesta: Tekemällä Oppii Parhaiten.

8.2.10 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajan panos Metsätiimissä

Yhdistysten toiminnanjohtajat pohtivat omaa panostaan Metsätiimissä ja sitä, ovatko he tyytyväisiä panokseensa. Osa uusista toiminnanjohtajista ei ole ollut vielä mukana

Metsätiimin toiminnassa, joten he eivät pystyneet vastaamaan kysymykseen. Moni kuitenkin myönsi, että heillä on parannettavaa Metsätiimitoiminnassa, sillä he eivät olleet ehtineet vielä ollenkaan perehtyä aiheeseen.

Kuva 16 Toiminnanjohtajan oma panos Metsätiimitoimintaan

Hieman yli puolet (56 %) vastanneista toiminnanjohtajista (10 henkilöä) ilmoitti olevansa joko tyytymättömiä omaan panokseensa Metsätiimitoiminnassa tai panostamisessa olisi parannettavaa (kuva 16). Erityisesti toiminnanjohtajat huomasivat toiminnassaan parantamisen varaa. Sitä löytyi niin omasta kuin muiden tiimiläisten toiminnasta. Etenkään uudet toiminnanjohtajat eivät olleet ehtineet panostaa Metsätiimiin, kun kaikki yhdistyksen toiminta on vielä niin uutta. Myös vanhemmat toiminnanjohtajat, jotka ovat osa-aikaisia, eivät ehdi panostaa Metsätiimiin. Osassa tiimejä toiminta on laantunut alun aktiivisuudesta ja tarkoituksena olisi viritellä uutta toimintaa, kunhan toiminnanjohtaja itse saa taas kimmokkeen. Metsätiimit todetaan toimivan vain sillä oletuksella, että uudet ideat lähtevät toiminnanjohtajilta. Tähän pyritään saamaan muutosta, sillä harvalla toiminnanjohtajista on itsellä varsinaista metsäalan koulutusta (kuva 6) ja osaamista metsä- ja luontoteemapäivien järjestämiseen.

Lähes puolet (44 %) vastanneista toiminnanjohtajista (8 henkilöä) sanoo olevansa tyytyväisiä, hyvin tyytyväisiä tai he ovat ylittäneet itsensä Metsätiimitoiminnassa (kuva 16). Tyytyväiset toiminnanjohtajat tosin kommentoivat, että jos aikaa olisi

enemmän, he panostaisivat Metsätiimiin vieläkin enemmän. Metsäopetus koetaan yleisesti tärkeäksi 4H:n toimimuodoksi ja moni sanoo löytäneensä hyvät yhteistyökumppanit.

Toiminnanjohtajat, jotka ovat hyvin tyytyväisiä panokseensa, ilmoittavat yhteistyön Metsätiimiläisten kesken toimivan hyvässä avoimessa hengessä. Järjestetyistä tapahtumista ja vierailuista on tullut paljon kiitosta ja hyvää palautetta koko tiimille niin opettajilta kuin oppilailtakin. Toiminnanjohtajat ovat tyytyväisiä, kun ovat onnistuneet pitämään Metsätiimin koossa. Osassa Metsätiimeistä on enää murto-osa alkuperäisistä jäsenistä, mutta uusia innostuneita jäseniä on saatu mukaan ja tiivis pienempi yhteistyöverkosto on vakiinnuttanut toimintansa.

Eräs toiminnanjohtaja sanoo ylittäneensä itsensä, kun järjesti yksin koko metsäpäivän. Muut Metsätiimiläiset eivät osallistuneet mitenkään järjestelyihin, mutta tulivat itse tapahtumaan paikalle pitämään metsärastia. Ko. toiminnanjohtajalla ei ole metsäalankoulutusta, joten hän on ylpeä onnistumisestaan metsäpäivän ideoinnissa, materiaalin hankinnassa ja metsäradan suunnittelussa.

8.2.11 Suomen Metsäsäätiön kuljetusapurahan käyttö

Kuljetusapuraha on koettu erittäin hyödylliseksi apuvälineeksi Metsätiimitoiminnassa. Kuljetusapurahan avulla Metsätiimi pystyy avustamaan kouluja oppilaiden kuljetuksissa metsätapahtumiin ja -retkille. Kouluilla ei yleensä ole rahoitusta järjestää oppilailleen kuljetuksia, joten ainoa mahdollisuus linja-auton vuokraamiseen on ulkopuolisen rahoittajan tarjoama apu. Hämeen 4H-piiri hakee vuosittain Metsätiimeille kuljetusapurahan Suomen Metsäsäätiöltä. Metsätiimeistä 90 % on käyttänyt kuljetusapurahaa hankekautena ja sen jälkeen.

Taulukko 5 Toiminnanjohtajien toive kuljetusapurahan suuruudesta

Kuljetusapuraha, euroa	Toiminnanjohtajat, %
alle 500	6
500	67
1000	21
yli 1000	6

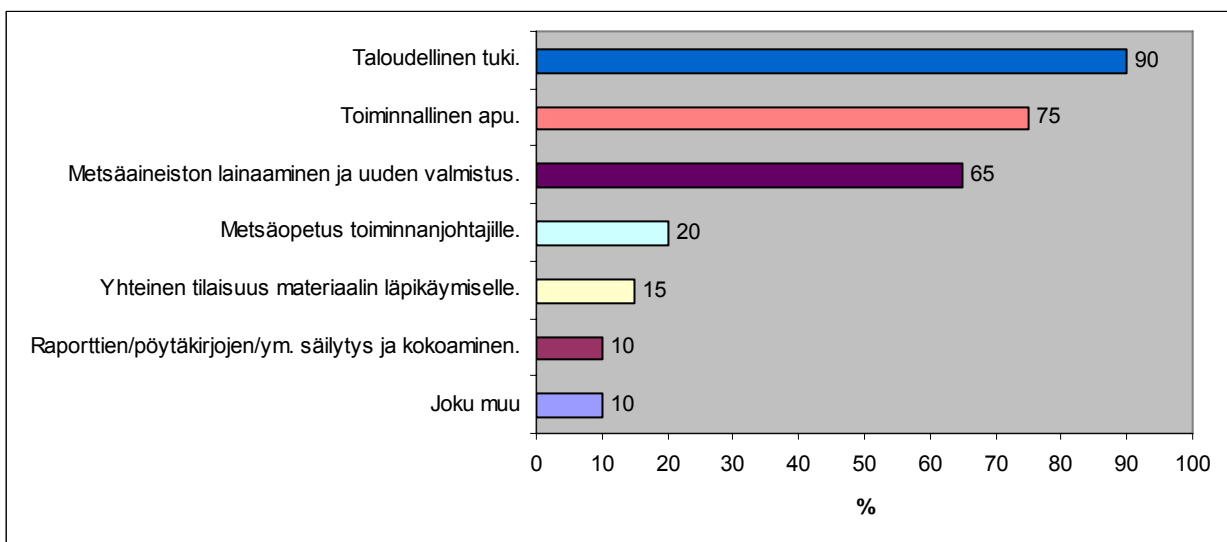
Suurin osa toiminnanjohtajista, 67 %, (taulukko 5) on tyytyväisiä nykyiseen kuljetusapurahan suuruuteen, joka on 500 euroa vuodessa per tiimi. Muutama

toiminnanjohtaja tosin toteaa, että 500 euroa riittää kuljetuksiin, jos Metsätiimi järjestää vain yhden kuljetuksia vaativan tapahtuman tai vierailun vuodessa. Osa toivoikin apurahaan korotusta jopa 1500 euroon, joka mahdollistaisi useamman tai muutaman suuren tapahtuman järjestämisen vuodessa.

Toisille Metsätiimeille riittäisi 400 euroa vuodessa. Pienempien yhdistysten alueella ei tarvita välttämättä nykyiseen kuljetusapurahaan korotusta, sillä siellä välimatkatkin ovat pienempiä. Osa tapahtumistakin voidaan järjestää siten, että koululaisilla on mahdollisuus pyöräillä tai kävellä paikalle.

8.2.12 Metsätiimin avuntarve

Metsissä Mahdollisuus -hankkeen tarkoituksena oli käynnistää maakunnissa Metsätiimitoiminta. Nyt hankkeen päätyttyä osa tiimeistä toimii edelleen hyvin, mutta osan toiminta on syystä tai toisesta hiipunut tai kokonaan loppunut. Toiminnan hiipuminen voidaan päätellä siitä, että tiimin kokoontumiset ovat vähentyneet ja tapahtumiin osallistujamäärät pienentyneet tai tapahtumien järjestäminen on lopetettu. Eräs uusi toiminnanjohtaja kertoi vanhan toiminnanjohtajan sanoneen, ettei Metsätiimitoimintaan kannata paneutua hankkeen jo päätyttyä. Tämä ei kuitenkaan ollut hankkeen tarkoitus, vaan nyt pyritäänkin etsimään uusia keinoja ”kuolleiden” Metsätiimien henkiin herättämiseksi ja hiipuneiden tiimien innostamiseksi.

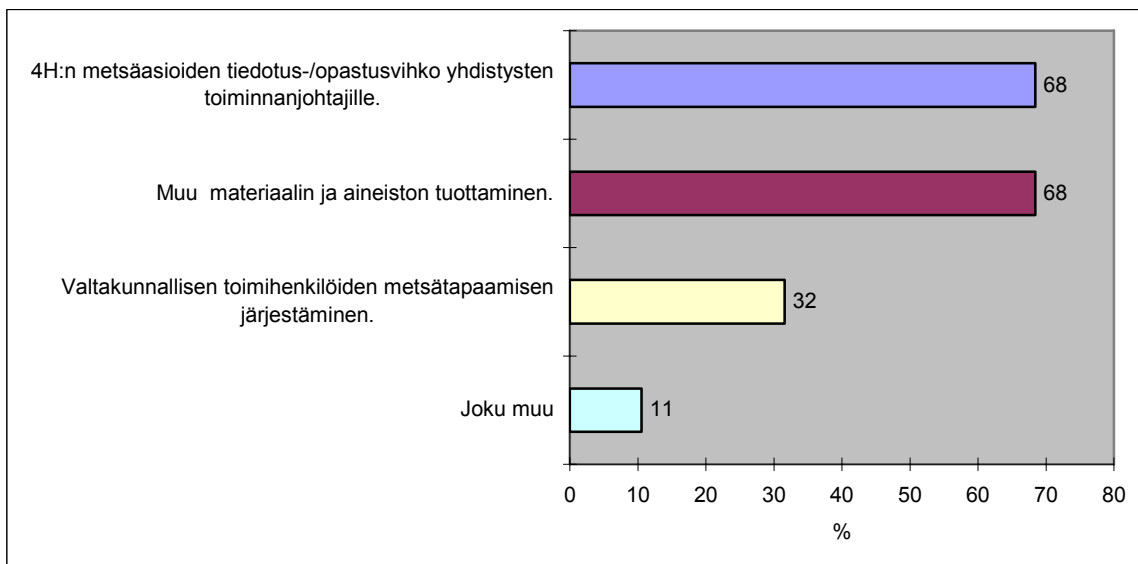

Kuva 17 Metsätiimien avuntarve Hämeen 4H-piiriltä

Toiminnanjohtajista jopa 90 % haluaa Hämeen 4H-piiriltä taloudellista tukea Metsätiimitoimintaan (kuva 17). Taloudelliseen apuun voidaan laskea piirin Suomen Metsäsäätiöltä hakema kuljetusapuraha.

Perinteisesti Hämeen 4H-piirissä on toiminut metsävastaava, jonka työtehtäviin on lukeutunut Metsätiimien avustaminen tapahtumien ja vierailujen järjestämisessä sekä niiden toteutuksessa. Toiminnanjohtajista kolme neljästä kokee metsävastaavan työn tarpeelliseksi ja avun tärkeäksi. Metsävastaava on myös ideoinut ja valmistanut tapahtumia sekä metsäopetusta varten materiaalia tiimeille lainattavaksi. Metsätiimin toiminta kaipaa tätä apua myös jatkossa (kuva 17).

Yhdistysten toiminnanjohtajat toivoivat itselleen piirin järjestämää metsäopetusta ja yhteistä tilaisuutta järjestettyjen tapahtumien ja vierailujen materiaalin läpikäymiselle. Muutama toiminnanjohtaja toivoi, että piiri kokoaisi Metsätiimin raportit ja pöytäkirjat sekä kertoisi selkeät nettiosoitteet, mistä löytäisi helposti metsäistä materiaalin avuksi toimintaan. Piiriltä toivottiin myös metsätaito- ja luontopolkuvalmennusta nuorille kisoja varten.

Kuva 18 Metsätiimin avuntarve Suomen 4H-liitolta

Monet toiminnanjohtajat, etenkin uudet, kaipasivat Suomen 4H-liitolta tiedotus-/opastusvihkoa 4H:n metsäasioista (kuva 18). Metsätiimin toiminnan kannalta koettiin tärkeäksi, että 4H-liitto tuottaa muitakin metsäaiheista materiaalia ja aineistoa, esim.

päivittää Metsissä Mahdollisuus -kansiota. Lähes kolmasosa (32 %) vastanneita toiminnanjohtajista halusi, että liitto järjestäisi valtakunnallisen toimihenkilöiden metsätapaamisen. Osa vielä toivoi liitolta taloudellista tukea Metsätiimitoimintaan.

8.2.13 Uusi metsähanke

4H-yhdistysten toiminnanjohtajat toivoivat piirin seuraavan maakunnallisen metsähankkeen olevan erityisesti heidän omaa talouttaan tukeva, esimerkiksi työtuntien laskuttamisen kautta. Lasten ja nuorten järjestön kannalta luontevimmaksi yhteistyötahoksi koetaan koulut, koska sitä kautta tavoitetaan koko Suomen nuoriso. Hankkeen tulisi opettaa lapsille ja nuorille metsä- ja luontoalasta sekä sen tärkeydestä, myös työllisyyden kannalta. Siksi hankkeen ei tule sivuuttaa nuorten tulevia työmahdollisuuksia alalla eikä yrittäjyyttä.

Hankkeen teeman toivottiin olevan enemmän luonto- kuin metsätaloudspainotteinen. Teeman toivottiin käsittelevän eränkävintää, eläimiä, matkailua ja luontoa. Uuden hankkeen nimeksi ehdotettiin: ”Oppia Oravasta”.

9 TULOSTEN TARKASTELU

Metsäpäivien, vierailujen ja retkien avulla Metsätiimit tukevat koulujen opetussuunnitelman mukaista metsä- ja luonto-opetusta. Paikalliset metsä- ja luontoalan ammattilaiset pyrkivät Metsätiimitoiminnalla lisäämään lasten ja nuorten metsäosaamista. 4H-yhdistysten toiminnanjohtajien mukaan Metsätiimityöllä tässä on onnistuttu metsäsertifioinnin kriteerin 26 mukaisesti.

Muutama Hämeen 4H-piirin alueelle perustetuista Metsätiimeistä on vakiinnuttanut toimintansa. Etenkin ne tiimit, jotka jo Metsissä Mahdollisuus -hankkeen aikana toimivat hyvin, ovat vahvistaneet asemaansa paikallisina metsä- ja luonto-opettajina. Kun Metsätiimille muodostuu oma toimintatapa, sen mukaan on helppo toimia yhä uudelleen. Aktiiviset Metsätiimit esimerkiksi järjestävät vuosittain samansisältöisiä tapahtumapäiviä tai vierailuja.

Metsätiimit ovat 4H-yhdistysten toiminnanjohtajien organisoimia. Muutamassa tiimissä koko tiimi on mukana tapahtumien ja vierailujen järjestelyissä, mutta usein

järjestelyt jäävät toiminnanjohtajalle. Metsätiimin toimimattomuuteen usein onkin syynä se, ettei toiminnanjohtajalla ole aikaa järjestää mitään metsätapahtumaa tai vierailua. Toiminnanjohtajalla on vain harvoin omaa metsäosaamista taustalla helpottaakseen tiimityön ideointia tai toteutusta. Hämeen 4H-piiri pyrkiikin järjestämään toiminnanjohtajille metsäkoulutusta, jotta he saavat uutta intoa Metsätiimitoimintaan ja tiimiläisten aktivoimiseksi.

4H-yhdistysten toiminnanjohtajien vaihtuvuus ei edesauta Metsätiimitoiminnan vakiintumista. Tiimin säännöllisten tapaamisten ja tapahtumien järjestäminen on vaikeaa, kun ihmiset ja tilanteet muuttuvat. Toiminnanjohtajat eivät aina kerää tiimin toiminnasta materiaalia talteen, mikä helpottaisi uutta toiminnanjohtajaa toiminnan jatkamisessa. Tulevaisuudessa onkin tärkeää painottaa toiminnanjohtajille, että raporttien, palautekyselyjen ja osallistujalistojen kerääminen helpottaa myös omaa työtä jatkossa. Vanhasta Metsätiimin materiaalista löytää helposti tiedon, mitä on tiimin kanssa tehty ja miten toiminta on mennyt. Tutkimuksen tuloksena Hämeen 4H-piiri sai kattavat tiedot eri Metsätiimien toiminnasta ja arkistoi ne tiedon säilyttämiseksi. Tällä keinoin pyritään jatkossa helpottamaan uusien toiminnanjohtajien työtä, jotta he saavat helposti tietoonsa tiiminsä toimintatavat ja järjestetyt tapahtumat sekä vierailut.

Koska Metsätiimin toiminta koetaan edelleen erityisesti antoisaksi ja kehittäväksi, niin Hämeen 4H-piiri pyrkii jatkossa tukemaan Metsätiimien toimintaa niiden avuntarpeen mukaan. Moni tiimi kaipaa myös jatkossa piiriltä erityisesti toiminnallista apua tapahtumiin ja vierailuihin. Piirin metsävastaava toimii jatkossakin tiimien apuna niin kokoontumisissa, tapahtumissa kuin niiden järjestelyissä. Metsävastaava kehittää myös uutta metsäaineistoa Metsätiimeille, jotta esim. teemapäivien rasteille saadaan uusia ja erilaisia metsätehtäviä.

Niin Hämeen 4H-piiriltä kuin Suomen 4H-liitolta halutaan taloudellista tukea Metsätiimin toimintaan. Myös tulevaisuudessa 4H-piiri hakee Metsätiimeille Suomen Metsäsäätiöltä kuljetusapurahaa teemapäivien toteuttamisen helpottamiseksi. Kuljetusapurahan avulla tiimit voivat edelleen tarjota koululaisille kuljetuksen järjestämäänsä metsätapahtumaan tai vierailuun.

Suomen 4H-liitolta halutaan uutta tiedotus- ja opastusmateriaalia. Toiminnanjohtajille pyritään tekemään 4H:n metsäasioita käsittelevä opasvihko. Vihkon tarkoituksena olisi tukea niin uusia kuin vanhempiakin toiminnanjohtajia heidän Metsätiimitoimintatyössään. Liitto ei tee varsinaisesti uutta metsä- ja luonto-opetusmateriaalia, mutta käytännönläheistä Metsissä Mahdollisuus -kansiota tullaan päivittämään.

Moni toiminnanjohtajista sanoo, että Metsätiimityössä heidän omassa panoksessaan on parantamisen varaa. Aktiivisimmilta Metsätiimeiltä haetaan hyviä toimintatapoja tiimeille, joiden toiminta on hankkeen jälkeen vähentynyt ja pyritään näin vireyttämään niiden toimintaa toiminnanjohtajan työtaakkaa lisäämättä. Toiminnanjohtajien maakunnallisen metsähanke-ehdotukset otetaan Hämeen 4H-piirissä huomioon, jotta tulevaisuudessa piirin toiminta palvelisi mahdollisimman hyvin Metsätiimejä.

LÄHTEET

Ahlmanin ammattiopisto. [www-sivu]. [viitattu 20.2.2006] Saatavissa: <http://www.ahlman.fi/>

Finnish Forest Certification System. [www-sivu]. [viitattu 21.2.2006] Saatavissa: <http://www.ffcs-finland.org>

Grab the opportunity – youth in action. Suomen 4H-liitto, Finnish 4H Federation. Helsinki.

Henttonen, Sirpa. 2000. Luontopolkuopas. Suomen 4H-liitto.

Herttuainen, Helena. *Toimenpideohjelma lasten ja nuorten metsäosaamisen lisäämiseksi Häme-Uudellamaalla (luonnos 20.11.2005)*. [verkkodokumentti]. [viitattu 21.2.2006]. Saatavissa: http://www.metsakeskus.fi/web/fin/metsakeskukset/Hame-Uusimaa/laatu+_ja_ymparistopolitiikka

Herttuainen, Helena ym.. 2002. Metsissä Mahdollisuus -kansio. 91 s.

Hyvämäki, Jouko toim. 2002. Tapion Taskukirja. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio. 544 s.

Hämeen 4H-piiri. [www-sivu]. [viitattu 15.2.2006] Saatavissa: <http://www.4h.fi/hame>

Hämeen ammatti-instituutti. [www-sivu]. [viitattu 20.2.2006]. Saatavissa: <http://www.hami-edu.fi/evo/index.html>

Issukka, Marja-Sisko ym. 1988. Luokasta luontoon. Suomen Latu ry. 160 s.

Kiviranta, Päivi. 2001. Metsissä Mahdollisuus -malli, nuorisoneuvonnan yhteistyöverkostohanke, 4.7.2001. Hämeen 4H-piiri. 9 s.

Kiviranta, Päivi. 2003. Metsissä Mahdollisuus -hankesuunnitelma, 10.6.2003. Hämeen 4H-piiri. 7 s.

Lindfoos, Kaisu. 1990. Luonto innoittajana. Suomen Latu ry. 22 s.

Metsien sertifiointi – mitä se on?. 2002. Suomen Metsäsäätiö, PEFC. 21 s.

Nikkinen, Irja. 2001. Metsämörri. Rakennusalan kustantajat RAK. 214 s.

Opetushallitus. [www-sivu]. [viitattu 7.2.2006] Saatavissa: <http://www.oph.fi>

Opetushallitus, *perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004*. [verkkodokumentti]. [viitattu 7.2.2006] Saatavissa: <http://www.oph.fi/info/ops>

Paavola, Soili – Johansson, Jari. 2000. Vihreää kultaa – viisi retkeä metsään. Suomen 4H-liitto, Suomen Metsäyhdistys ry. 44 s.

Piispa, Tuomo. 1999. Kouluyhteistyön opas erämiehille. Metsästäjien Keskusjärjestö. 64 s

Pirkanmaan metsäkeskus. [www-sivu]. [viitattu 6.3.2006] Saatavissa:

http://www.metsakeskus.fi/web/fin/metsakeskukset/Pirkanmaa/tietoja_metsakeskuksesta/etu_sivu.htm

Puonti, Elina. 2002. Metsätaito-opas. Suomen 4H-liitto. 30 s.

Savotta 2000- projektin raportti. Metsätöiden ja kaukokuljetuksen työvoiman ja koulutuksen tarve 1999–2006.

Suomen 4H-liitto. [www-sivu]. [viitattu 15.2.2006] Saatavissa: <http://www.4h.fi>

Suomen Metsäsäätiö. [www-sivu]. [viitattu 6.3.2006] Saatavissa: <http://www.metsasaatio.fi>

Tampereen ammattiopisto, Kurun metsäoppilaitos. [www-sivu]. [viitattu 20.2.2006]

Saatavissa: <http://www.tpu.fi/kmo>

Tampereen kaupunki, opetussuunnitelmat. [www-sivu]. [viitattu 15.2.2006] Saatavissa:

<http://www.tampere.fi/koulutus/opetussuunnitelmat/index.html>

Tekemällä oppii parhaiten. 2004. Suomen 4H-liitto.

Örn, Jouko. 2004. Metsätyövoiman tarve ja koulutus 2003–2010. Metsätehon raportti 175, 22.6.2004. Julkinen jakelu nro 3, ISSN 1459-773X. Metsäteho Oy. 41 s.

LIITTEET

- 1 Kysely 4H-yhdistysten toiminnanjohtajille
- 2 Kysely 4H-yhdistysten toiminnanjohtajille Metsätiimin toiminnasta
- 3 Saatekirje

Kysely 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajalle

Yhdistys _____

Ympyröi oikea vaihtoehto

1. Sukupuoli

- 1 mies
- 2 nainen

2. Ikä

- 1 alle 20 vuotta
- 2 20-30 vuotta
- 3 30-40 vuotta
- 4 40-50 vuotta
- 5 50-60 vuotta
- 6 yli 60 vuotta

3. Kauan olet ollut työssäsi?

- 1 alle vuoden
- 2 1-2 vuotta
- 3 2-5 vuotta
- 4 5-10 vuotta
- 5 yli 10 vuotta
- 6 yli 20 vuotta

4. Työaika

_____ tuntia/viikko

5. Oma metsätieto ja -taito (ympyröi yksi tai useampi vaihtoehto)

- 1 minulla on metsäalan koulutus (opisto, amk, yliopisto)
- 2 olen käynyt metsäkurssseja (esim. raivaussahakurssi, metsäverokurssi)

kurssien nimet: _____

- 3 teen itse metsätöitä (esim. pienet hakkuut, raivaus, istutus, kylvö)
- 4 harrastan retkeilyä
- 5 harrastan metsästystä
- 6 harrastan marjastusta
- 7 harrastan sienestystä
- 8 joku muu, mikä? _____
- 9 minulla ei ole minkäänlaista metsätietämystä

c) vuonna 2005

2) Mitä tulevia tapahtumia/vierailuja on suunnitteilla vuodelle 2006?

3) a) Kuka järjestää tapahtuman/vierailun vuonna 2006? (rastita oikea vaihtoehto)

1. 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja yksin.
2. 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja toimii koordinaattorina, Metsätiimi toteuttaa yhdessä.
3. Metsätiimi toteuttaa ilman toiminnanjohtajaa.
4. Aktiivinen Metsätiimiläinen toteuttaa itsenäisesti.
5. Muuten, miten? _____

b) Kuka järjesti tapahtuman/vierailun hankkeen aikana?

1. 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja yksin.
2. 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja toimii koordinaattorina, Metsätiimi toteuttaa yhdessä.
3. Metsätiimi toteuttaa ilman toiminnanjohtajaa.
4. Aktiivinen Metsätiimiläinen toteuttaa itsenäisesti.
5. Muuten, miten? _____

4) Minkä ikäisille järjestetyn tapahtuman/vierailun Metsätiimi kokee hyödyllisimmäksi?

5) Mitkä sanat (1-3 sanaa) kuvaavat Metsätiimin toimintaa parhaiten?
(Kokoontumiset ja tapahtumat/vierailut).

☐ 1. mielenkiintoista	☐ 5. innostavaa	☐ 9. turhaa
☐ 2. luonteavaa	☐ 6. kehittävä	☐ 10. liian työlästä
☐ 3. hauskaa	☐ 7. väkinäistä	☐ 11. tylsää
☐ 4. antoisaa	☐ 8. yksinäistä	☐ 12. ei toimintaa

Perustelut:

6) Miten tapahtumista/vierailuista kerätään materiaalia?

- 1. Raportti päivästä
- 2. Osallistujalista
- 3. Jokin muu, mikä? _____
- 4. Tapahtumista/vierailuista ei pidetä kirjaa.

a) Jaetaanko materiaali koko Metsätiimille?

- Kyllä
- Ei

b) Käsitelläänkö materiaali seuraavassa kokoontumisessa?

- Kyllä
- Ei

7) Mistä löysit vastaukset kysymykseen 2.? Löytyikö tieto helposti?

3. Metsätiimin kokoontuminen 1.1.2003-31.3.2005**1) Kuka kutsui Metsätiimin koolle / kenen toimesta tapaamiset?**

- 1. 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja
- 2. Metsätiimiläinen
- 3. Muu, kuka? _____

2) Kuinka usein tapaamisia oli vuodessa?

- 1. Ei koskaan.
- 2. 1-2 kertaa vuodessa.
- 3. 3-5 kertaa vuodessa.
- 4. Yli 5 kertaa vuodessa.

3) Kuinka usein tapaamisia oli yhtä tapahtumaa/vierailua kohden?

- 1. 1
- 2. 2
- 3. Enemmän kuin 2 kertaa.

4) Pidettiinkö kokoontumisista kirjaa? Miten?

- 1. Pöytäkirja
- 2. Osallistujalista
- 3. Joku muu, mikä? _____
- 4. Kokoontumisista ei pidetty kirjaa.

5) Miten kokoontumisista sovittiin?

- 1. Sähköpostitse
- 2. Puhelimitse
- 3. Kasvotusten
- 4. Muuten, miten? _____

6) Ketkä Metsätiimin kokoontumiseen kutsuttiin?

- 1. Kaikki Metsätiimiläiset.
- 2. Aktiivisimmat Metsätiimiläiset.
- 3. Muita, ketä? _____

7) Onko kokoontumisia toteutettu/suunnitteilla 1.4.2005 alkaen.....

- 1. enemmän kuin hankkeen aikana?
- 2. vähemmän kuin hankkeen aikana?
- 3. yhtä paljon kuin hankkeen aikana?

8) Eroavatko 1.4.2005 alkaen toteutuneet kokoontumiset hankkeen aikaisista? Miten?
(Esim. koollekutsuja, kokoontumistiheys jne.).

4. Oma arviiosi lasten ja nuorten metsäosaamisen lisääntymisestä Metsätiimin toiminnan ansiosta asteikolla 1-5 (ympyröi oikea vaihtoehto)

1	2	3	4	5
ei lainkaan	vähän	jonkin verran	paljon	huomattavasti

Kerro kokemuksistasi:

5. Oletko tyytyväinen omaan panokseesi Metsätiimin toiminnassa asteikolla 1-5?

1	2	3	4	5
tyytymätön	parannettavaa	tyytyväinen	hyvin tyytyväinen	ylitin itseni

Perustelut:

6. Kuljetusapurahat

1) Onko Metsätiimi käyttänyt kuljetusapurahaa?

 Kyllä Ei, koska _____

2) Mikä olisi sopiva kuljetusapurahan suuruus?

_____ euroa/vuosi.

7. Metsätiimin avuntarve jatkossa

1) Hämeen 4H-piiriltä (voit valita useita)

- Metsäopetus 4H-yhdistysten toiminnanjohtajille.
- Yhteinen tilaisuus järjestettyjen tapahtumien/vierailujen läpikäymiselle.
- Raporttien/pöytäkirjojen/ym. säilytys ja kokoaminen.
- Taloudellinen tuki.
- Toiminnallinen apu tapahtumiin ja kokoontumisiin (piirin metsävastaava).
- Piirin metsäaineiston lainaaminen ja uuden valmistus (metsädomino, kasvikuivat ym.).
- Joku muu, mikä? _____

2) Suomen 4H-liitolta (voit valita useita)

- 4H:n metsäasioiden tiedotus-/opastusvihko yhdistysten toiminnanjohtajille.
- Muu materiaalin ja aineiston tuotto (esim. Metsissä Mahdollisuus-kansion päivitys).
- Valtakunnallisen toimihenkilöiden metsätapaamisen järjestäminen.
- Joku muu, mikä? _____

8. Millaisen maakunnallisen metsähankkeen haluaisit seuraavaksi? (teema, tarve)

KIITOS VASTAAMISESTA!

Tampereella 2.2.2006

Hei toiminnanjohtaja!

Olin viime vuoden toukokuusta lokakuuhun Hämeen 4H-piirin metsäharjoittelijana. Työssäni pääsin tutustumaan 4H-yhdistysten toimintaan ja auttamaan metsäopetuksen pitämisessä. Harjoittelun jälkeen olen toiminut maakunnallisena apuna metsäasioissa. Työn ohella jatkan opintojani Tampereen Ammattikorkeakoulussa. Valmistun keväällä 2006 metsätalousinsinööriksi (AMK). Opinnäytetyökseni teen tutkimuksen Hämeen 4H-piirin alueen Metsätiimeistä toiminnanjohtajille tehtävän kyselytutkimuksen perusteella.

Metsätiimit syntyivät Metsissä Mahdollisuus -hankkeen lopputuloksena. Hanke oli 4H-järjestön toteuttamaa metsä- ja luontoalan ammattilaisten ja harrastajien sekä opettajien verkostoitumista. Verkostoitumisen ansiosta Metsätiimit antavat lapsille ja nuorille monipuolista tietoa, taitoa ja elämyksiä metsästä. Lue lisää: http://hame.yhdistykset.4h.fi/metsa_luonto/metsissa_mahdollisuus/.

Ohesta on kaksi kysymyslomaketta: *Kysely 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajalle ja toisena Kysely 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajalle Metsätiimin toiminnasta*. Vastaathan kyselyyn mahdollisimman huolellisesti, jotta saamme tarkat tulokset Metsätiimien toiminnasta. Tulosten selvittyä voimme yrittää vielä kehittää kaikkien Metsätiimitoimintaa!

Ohjeita vastailuun:

- Mikäli olette kirjanneet yhdistyksen toimintakertomukseen kaikki Metsätiimin toiminnat, niin lähetä siitä kopio kyselylomakkeiden liitteenä. Silloin sinun ei tarvitse kirjoittaa vastausta kysymykseen 2. (*Metsätiimin järjestämät tapahtumat ja vierailut, Kysely 4H-yhdistyksen toiminnanjohtajalle Metsätiimin toiminnasta-lomake*).
- Jos yhdistyksesi alueella on kaksi Metsätiimiä, täytä molemmista tiimeistä omat lomakkeet (ohesta löydät lomakkeet).
- Mikäli kyselylomakkeiden tyhjät viivat eivät riitä vastauksillesi, jatka papereiden kääntöpuolelle.

Laita lomakkeet postilaatikkoon **viim. pe 10.2.2006** palautuskuoressa.

Mikäli sinulla on jotain kysyttävää kyselylomakkeista tai muusta, ota ihmeessä yhteyttä!

Metsäisin terveisin:

Hanna Hurme
PL 97
33101 TAMPERE
hanna.hurme@4h.sci.fi
p. 050 320 9635

